İKİNCİ BASKI

TARİH Dünyası

صاحبي
١

اوكوندى

TARİH Dünyası

15 günde bir çıkar

★ Yıl 1 — Sayı 1 15 Nisan 1950 ★
Sahipleri: Niyazi Ahmet Banoğlu - İ. Atis ★ Yazı işlerini fiilen idare eden: Niyazi Ahmet Banoğlu ★ İdarehâne: İstanbul, Nuruosmaniye cad. No. 57, Şaka

Tarih Haberleri

● Amerikalı bir ilim heyeti Frikya Hükümdarı Gordius'un adını taşıyan Polatlı civarındaki eski ve tarihî Gordium şehrinde aramalar yapacaktır. Kâhinler bu şehirdeki Müşteri mâbedine ilk girecek adamın münhal olan Frikya tahtına seçileceğini haber vermişlerdi. Köylü bir çiftçi olan Gordius tesadüfen bu mâbede girdiğinden hükümdarlığı ilân olunmuştu. Oğlu eşek kulaklı Midas tarlada çift sürerken bu haberi aldığı için kağnısını bu mâbede vakfetmiş, okuna da sihirli bir düğüm vurmuştu. Kâhinler, bunu çözenin bütün Asyaya hükümdar olacağını haber vermişlerdi. İki boynuzlu Büyük İskender burasını zaptettiği zaman sihirli düğümü kılıciyle kesmiş ve bütün Asyaya hükümranlığını kabul ettirmişti.

● Hakkâri Vilâyetinin Beyt-üş-şebab ilçesinin Elki mahallesinde bir kayanın dibinde kırk bir altınlı eski bir nazarlıkla bir güğüm kapağı bulunmuştur. Altınların Abbasî hükümdarlarına aid olduğu anlaşılmıştır. Bu arada araştırma kazıları yapılacaktır.

● Londrada bir tramvay müzesi açılmıştır. İlk tramvay arabaları burada teşhir edilecektir.

● Birmanya'da yıldızlardan hüküm çıkaran kâhinler verdikleri bir raporda hükûmetin istifâ etmesi lüzumunu öne sürmüşlerdir. Bu tavsiyeye uyan hükûmet istifa etmiş ve üç bakanın iştirakile 2 Nisanda yeniden kurulmuştur.

★

Kapak resmimiz: Abdülâzizin Topkapı sarayındaki tablosudur. Arka kapak; gelecek sayımızda bir çok orijinal resimlerle süslenmiş olarak okuyacağınız Harem yazısına aid eski bir gravürdür.

NE YAPMAK İSTİYORUZ ?

TARİH DÜNYASI, bir gaye ile çıkıyor. Bu tek gaye, bugüne kadar gizli kalmış bir çok tarihî hakikatleri, bir çok kıymetleri Türk efkârına arzetmektir. Şunu açıkça itiraf etmek lâzımdır ki tarih bahsinde yazılagelmekte olan bir çok yazılar, şimdiye kadar yüzlerce defa tekrar edilen şeylerdir. Halbuki tarihimiz, gizli kalmış harikulâde vak'alarla doludur. Bugün, bir çok tarih kitaplarının bu bakımdan kıymetleri kalmamış, verilen malûmatın yanlış ve noksan olduğu yeni vesikalarla isbat edilmiştir.

TARİH DÜNYASI'nı takip edecek olan okuyucularımız, her sayımızda bir çok yeni ve harikulâde vesikalara, enteresan vak'a- ve maceralara rastlayacaklar, bu suretle tarihi daha çok sevecek ve daha çok anlayacaklardır.

TARİH DÜNYASI, tarihî resimler bahsinde de okuyucularına şimdiye kadar yapılmamış bir yenilik getirmektedir. Gizli ellerde, müzelerimizde bulunan yerli ve yabancı ressamların tarihimize aid herbiri ayrı kıymette tablolarını en güzel şekilde okuyucularımıza arzetmek için hiç bir fedakârlıktan çekinmiyecek ve bu suretle yerinde bir hizmette bulunacağız.

TARİH DÜNYASI'nda her mevzu, tarihte zevki ve ihtisası olan imzalar tarafından yazılacak, bu suretle her bahis, en olgun bir kalemle işlenmiş olacaktır.

Bu bahisde fazla malûmat vermeyi lüzumsus buluyor, yapmak istediğimizin ancak bir zerresi olan bu ilk nüshayı tetkik edecek olan okuyucularımızın, bizi daha iyi anlıyacaklarına inanıyoruz.

TARİH Dünyası

15 günde bir çıkar

★ Yıl 1 — Sayı 1 15 Nisan 1950 ★ Sahipleri: Niyazi Ahmet Banoğlu - İ. Atis ★ Yazı işlerini fiilen idare eden: Niyazi Ahmet Banoğlu ★ İdarehâne: İstanbul, Nuruosmaniye cad. No. 57, Şaka Matbaası 3 üncü kat, Telefon: 21649 ★ Abone şartları: Seneliği 12, altı aylığı 6 lira. Nüshası 50 kuruştur ★ Dizildiği ve basıldığı yer: ŞAKA Matbaası, İstanbul.

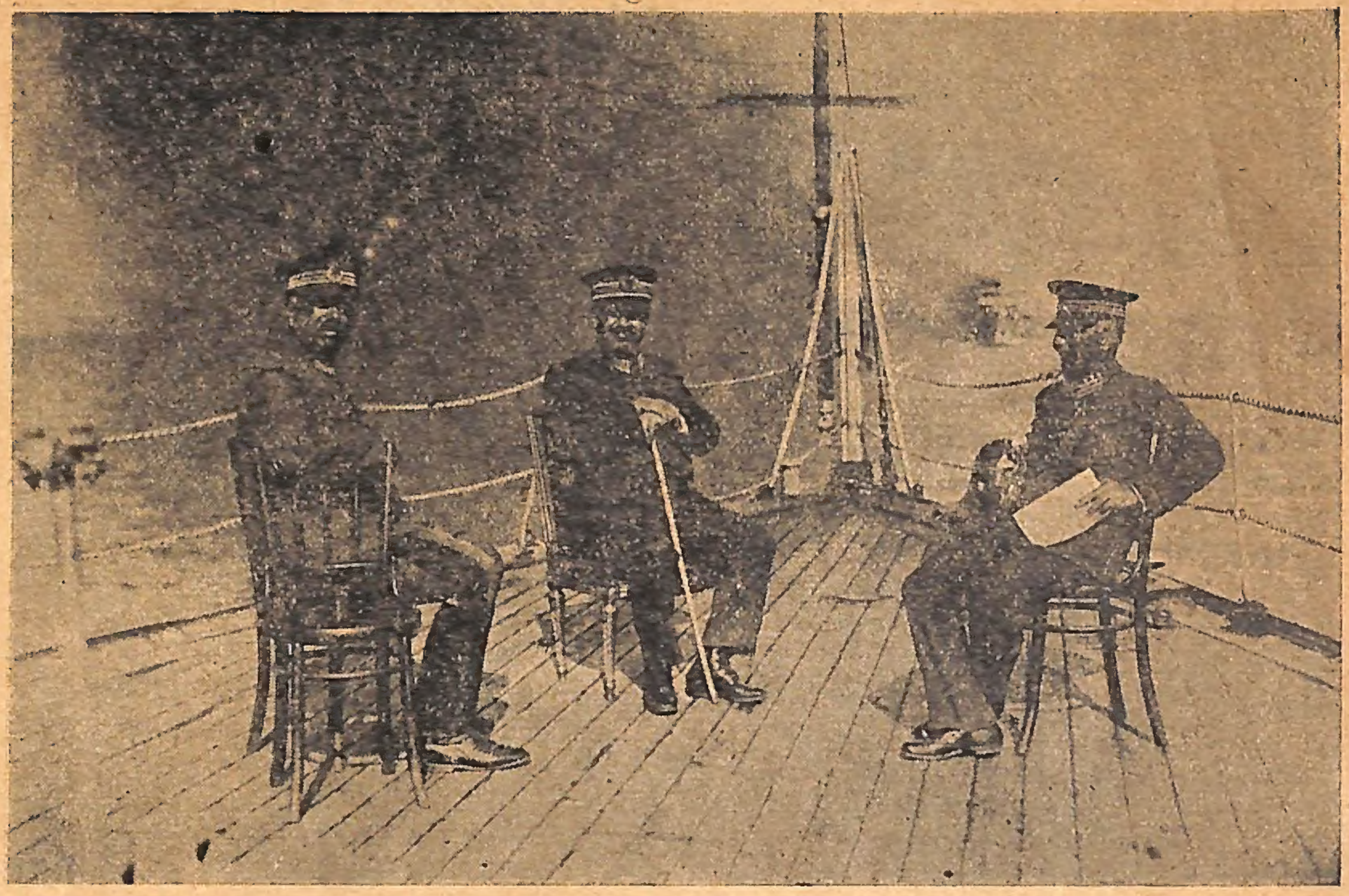

Mareşal Çakmak bir deniz manevrasında Orgenaral Fahreddin Altay ve General Cevad ile

Mareşal Fevzi Çakmak

ve

İslâm dini hakkında mektubu

Milletimizin büyük ve fedakâr evlâdı Mareşal Fevzi Çakmak, 10 Nisan 1950 Pazartesi günü sabah saat 7,25 de hayata gözlerini yummuştur.

Büyük komutan ve kalbi millet ve memleket sevgisi ile dolu eşsiz insan Mareşal Fevzi Çakmak'ın ölümü, bütün yurtda derin ve sonsuz bir teessür uyandırmıştır. Son nefesini Allah'a teslim ederken, başını kıble istikametine çevirerek iki defa «Allah, Allah» diyen muhterem ölünün adını saygı ile anarken, onun islâm ve hıristiyan dinleri hakkındaki bir mektubunu Tarih Dünyası okuyucularına sunuyoruz. Bu mektub, Mareşal tarafından kızına yazılmıştır.

Pek sevgili kızım,

Muazzezciğim,

Sevimli mektubunu aldım, dikkatle okudum ve seninle hasbihale karar verdim: Dünyayı Allah yaratmış olduğu halde neden insanla Allah arasında manî olacağını anlıyamıyorum; neden bütün evliyalar dünyayı inkâr ederler?„ diyorsun. Zaten Ömer Hayyam gibi İslâm mütefekkirleri şöyle diyor:

Ez menzili küfr ta be din yek nefesest
Ve zi-âlemi şek ta be yekîn yek nefesest
İn yek nefsi aziz ra hoş midaret
Çun hasılı ömrüma hemin yek nefeset

«Yani küfr ile din arası, şek ile yakıyn (ermek) arası bir nefes kadardır. Mademki ömrümüz bir nefesten ibarettir, bu aziz nefesimizi hoş tutmalıyız.» diyor. Esasen İslâmda dünyadan vazgeçmek yoktur. (Tarik-i dünya)lar hıris-

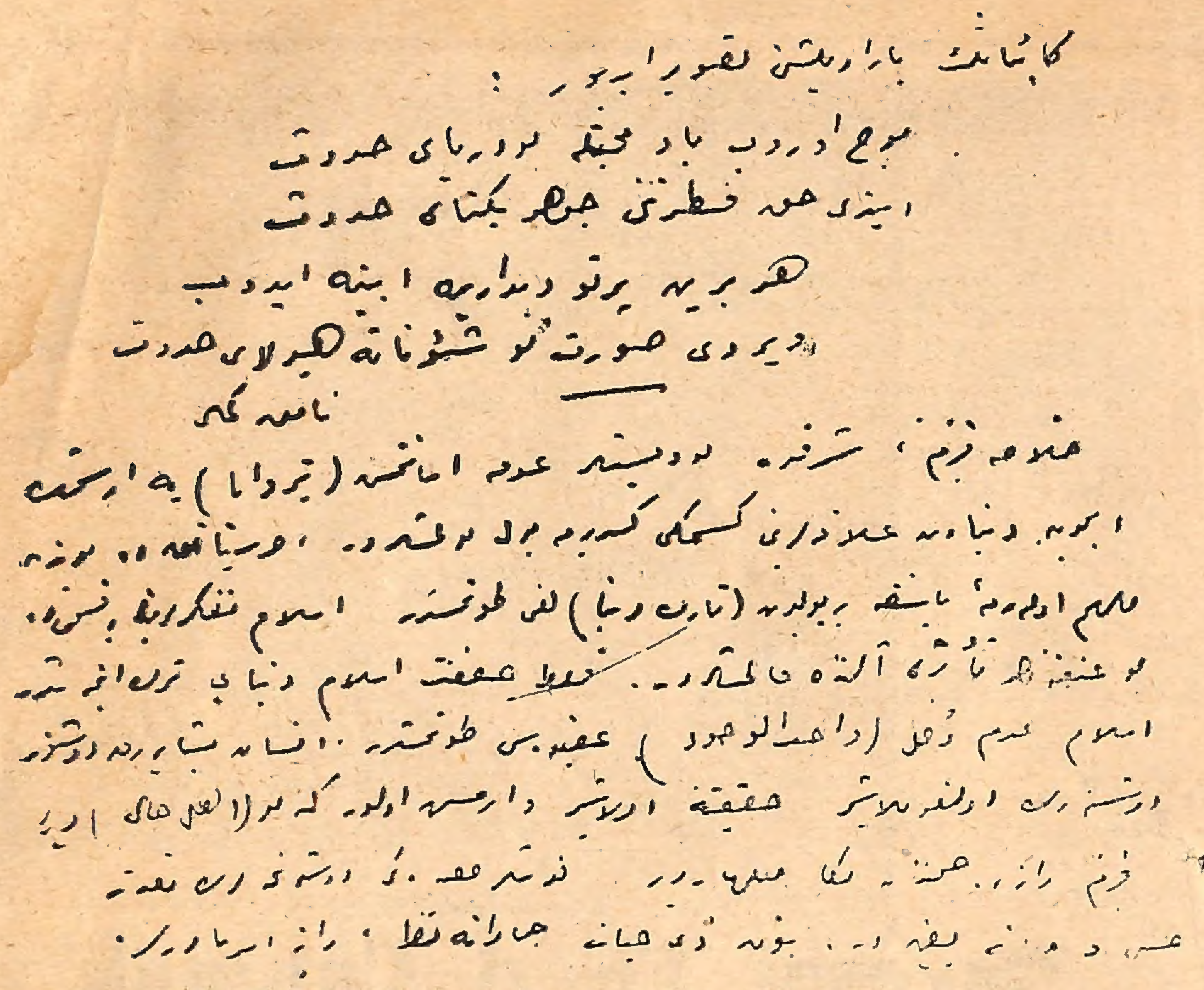
کائناتک یارادیلشنی تصویر ایدیور :
موج اوروب باد محبتله بو دریای حدوث
ایتدی حق فطرتنی جوهر یکتای حدوث
هر برینه پرتو دیدارینه آینه ایدوب
ویردی صورت بو شئوناته هیولای حدوث
نامق کمال

Maresal Fevzi Çakmağın kızına yazdığı mektubun bir parçası

tiyandır. İslâmda (lâruhbaniyete fil islâm) da keşişlik ve kul ile Allah arasına girmek memnudur. Âlemi şekde melâl, şüphe insanı dünyadan bıktırır; fakat âlemi yakıynde dünya ile ukba arasında fark yoktur. Tasavvuf tarif ile anlasılmaz. Ancak düşünmek ile erilir. (Iztırap ile ruhî varlık başlıyor) diyorsun, çok doğrudur. Çünkü insan ıstırap ile çok düşünür ve herşeyi anlamağa başlar. Namık Kemâlden bir iki beyit yazayım:

Minnet-i didare düşmüş can-ı şeydâ muztarib
(Lenterani) dehri tutmuş ruhu Musa muztarib
Güftüğü kabil değildir bahs-i zatullahta
Ol sebepten itiyadat-ı şinasandır sükût
Aşk-ı leb îma eder manay-ı isneyniyyeti
Arifi vahdet şinase mahz-ı irfandır sükût

★

İsbat-i ubudiyet eden ehl-i tevekkül
Allaha dahi arz-ı ricadan hazer eyler

Vahdeti vücudu ne güzel tasvir ediyor:

Bir idi şahid-i meşhudu cihan-ı gaybın
Çeşm-i idrâke kaza etmeden isbat-ı şühud
Kesreti aks-i mir'atiyle olur cilve nümun
Yoksa birdir görünen sureti yektay-i vücut

Kâinatın yaradılışını tasvir ediyor:

Mevc urup bad-ı muhabbetle bu deryayi hudus
Etti hak fıtretini cevher-i yektayi hudus
Her birin pertevi didarına âyine edip
Verdi suret bu şüunata heyulâyi hudus.

Hülâsa kızım şarkta Budistler ademe inanmış, (Nirvana)ya erişmek için dünyadan alâkalarını kesmeği kestirme yol bulmuşlardır; hıristiyanlık da bundan mülhem olarak, başka bir yoldan (Tarik-i dünya)lığı tutmuştur.

MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK

ve Vecizeleri

Buhran yerine koşan komutan; oraya en iyi ihtiyat göndermiş olur.

★

Bir ordunun muharebe vasıta ve usulleri alınabilir, lâkin millî seciye ve ruh kıymeti nesilden nesile intikal eder.

★

Taarruzda ilerlerken düşman topçusu ateşinden az zayiatla kurtulmanın yegâne çaresi düşmana yaklaşmaktır.

★

Muharebe komutanların sinirleri ve eratın kahramanlığı ile hallolunur bir mücadeleden ibarettir.

★

Bir millette vahdet olmazsa vücuda getireceği ordunun manevî cephesi zayıf olur. Mağlûbiyet sebeplerini milletlerin ve hükûmetlerin dahilî zaafında aramalı.

★

Muvaffakiyetle başarılacak bir baskınla meydan muharebesine başlamak zaferin koparılıp alınması için ilk şarttır.

★

Yıpratma harbine hazırlanmış bir millete kolaylıkla taarruz edilemez ve dolayısiyle böyle bir milletin ordusu sulhun büyük bir zımanı yerine geçer.

★

Şimdiki harplerin esasını da eskiden olduğu gibi şahısların maneviyatı teşkil eder. Fakat bu maneviyat ancak ilim üzerine müesses olursa sarsılmaz.

★

Tereddüt ile ihtiyat yekdiğerinden kıl kadar farklı bir iştir. İskajarak muharebesini İngilizler, düşmanı fazla ihtiyatları dolayısiyle kaçırmışlar, Almanlar ise muharebeyi tereddütleri dolayısiyle kaybetmişlerdir.

★

Harpte en büyük müşkülâtı yenmekte büyük bir zevk duymalıdır.

★

Muvaffakiyet; ancak kendisini iştiyakla arayanların meftunudur.

★

Tehlike ile tedbir; ahenktar yürümelidir.

★

Muvaffak olan taarruz darbeleri, kuvvet tahmininde düşmanı aldatır.

★

Harpte her müşkülün bir çaresi vardır. Meharet; onu bulup zamanında tatbik edebilmektir.

★

Muvaffakiyet zafer heyecanını arttırır. Heyecanla ilerliyen ordu Türk ordusu ve bu orduya komuta edenler Türk komutanı olursa muvaffakiyetin nisbeti o derece büyük olur.

★

Üstadane bir darbe; düşmanın pasif komutanlarına panik yaptırır.

Mareşal Deniz Manevralarında

Piyade hücum savaşına kadar hiç görünmemeli, hücuma kalktığı zaman yer yarılmış da fışkırıyormuş gibi fırlamalıdır.

★

Siyasî propagandanın tesiri âsabı gevşetir, buna aldananlar büyük felâkete düşerler.

★

Ordu teşkilinde tedafüî veya taarruzî takip olunacak maksadı evvelce tasrih ve tayin etmek lâzımdır.

★

Maneviyatı sağlam olmıyan ordunun mahiyeti hiçtir. Milletlerin diriliği ve tazeliği maneviyata bağlıdır. İş kemiyette değil, keyfiyettedir.

★

Bilgi, intizam, enerji ve itimat; harbin kat'î neticeye eriştirilmesi için biricik esastır.

★

Harp demek; her güçlüğü yenmek demektir.

★

Düşmanın hatasından istifade etmek için ilk şart; bizzat hata etmemeğe çalışmaktır.

★

Umumî seferberlikte vatan müdafaası fazla gösterir, parça parça muvaffakiyetler manevî kuvveti taze bulundurur.

★

Ordunun bir de manevî cephesi vardır. Maneviyatı sağlam olmıyan ordunun maddiyatı ehemmiyetsizdir.

★

Menhus mütareke eyyamında mukaddesatımız ve menafiimize derece derece vuku bulan taaddiyat bütün milletin gönlünde istiklâl ateşi alevlendirmişti.

★

Bir millet ölümü göze almak için îman sahibi olmak lâzımdır.

★

Mahsur kalan kaleler ve müstahkem mevkiler ancak seyyar ordular sayesinde manen hayatlarını uzatmağa kadir olurlar.

★

Umumî seferberlikte vatan müdafaası için milletin bütün kuvvetlerini harekete getirmek lâzımdır.

★

Mutlaka merkezî vaziyetten istifade edilmek lâzım gelirse düşmanları daha uzakta iken bir meydan muharebesi kazanılacak zaman ve mesafede yakalamak lâzımdır.

★

Bir plân tertibinde herşeyden evvel icra kabiliyetini düşünmek ve ahvali coğrafiye ve içtimaiyeyi nazarı dikkate almak ve memleketin kuvvei umumiyesinden âzamî istifade temin etmek lâzımdır.

Mareşalın uzak görüşü ve Soğukkanlılığı

(Büyük Harbde Şark Cephesi) adlı büyük eserinden şu parçaları alıyoruz:

Mareşalin en müşkül durumlarda bile soğukkanlılığını ne derece muhafaza ettiğini ve kat'iyen telâş etmediğini gösteren bir misal:

(Samsun) bombardımanında Guze'nin garip bir teklifini burada söylemek lâzımdır:

Üçüncü orduya kumanda ediyordum. Karargâh (Suşehri)nde idi. Erkânıharp reisi Guze telâşla yanıma girerek Rusların Samsun'a asker çıkarmak üzere olduklarını, hemen ric'at emri verilmesze arkamızın kesilerek esarete düşmek ihtimali olduğunu kemali ciddiyetle bildirdi ve hazırlamış olduğu emir müsveddelerini de önüme koydu. Bu bapta henüz bir rapor almadığımdan bu haberin nereden alındığını sordum; Samsun telgrafhanesinden şimdi telgraf memurları tarafından raporunu beklemekle zaman kaybetmemek için acele ettiğini bildirdi. Şimdi Samsun kumandanının telgrafhaneye celbi ile resmî rapor istenilmesini söyledim. Alınan raporda düşmanın bir takım boş gemilerle ihraç nümayişi yaptığı ve bombardımanda bir kaç binanın harap olduğu ve bir kaç kayığın tahrip edildiği ve şimdi Rusların çekilip gittikleri bildirildi.

Mareşal
Fevzi Çakmak

Mareşalin imzası

Robespiyer hiç beklenmedik bir zamanda iktidarından düşürülmüş ve 27 Temmuz 1794 günü tevkif edilmişti.

Fransız ihtilâlinin korkunç bir sahnesi

Robespiyer'in İdamı

Robespiyerin idamı, Fransız ihtilâlinin adı kanla yoğurulmuş cidden ibretli sayfalarındandır. Onun parolası şu idi:

— İleri, daha ileri, her zaman ileri.

Ve Robespiyer ile gitmek için mutlaka kan akıtmak lâzım geldiğine kanidi. Ondan korkmıyan, ürkmiyen yoktu. En yakın ahbaplarını, arkadaşlarını idam etmekten çekinmiyordu. Diyorlardı ki:

— Kimse Robespiyeri mağlûp edemez, ona karşı gelemez..

Bir gün mecliste maliye nazırını itham etmişti. Maliye nazırı, bu ithamın kendisini giyotine götüreceğini anlayınca pervasını attı ve:

— Millet meclisini haysiyetten düşüren Robespiyerdir. Ben fenalıklara karşı geldim. Siz hükmünüzü veriniz.

Dedi.

— Maskeler aşağı.. diye bağırdı ve ilâve etti:

— Ben fikir hürriyetine malik değilsem, sükutumla bir harisin cinayetlerine âlet omlak istemem. Cesedimle hakkın yükselmesine basamak olmak istiyorum.

Meclisteki bu heyecan müthişti. Cesaret gösterip söz söyliyenler, ölümü göze alabilenlerdi.

Bu hücumlar karşısında bocalayan Robespiyer, mevkiinin sarsıldığını görüyordu. Son defa bir tecrübeye girişmek istedi ve:

Robespiyerin kafası giyotine sürülürken

«— Ben elimdeki kalkanı yere attım, düşmanlarımla silâhsız olarak çarpışacağım. Hiç kimseye dalkavukluk etmedim, ve hiç kimseden korkmuyorum..» diye haykırdı.

Arka sıralardan bir ses yükseldi.

— Cesaret ve faziletinden bahseden adam, hakikatin meydana çıkmasından da korkmamalıdır.

Meclisin havası, Robespiyerin aleyhine dönmüştü. O akşam kulüpte arkadaşlarile buluşan Robespiyer Mecliste okuduğu nutku onlara tekrar okudu ve:

«— Bu benim vasiyetnamemdir. Ben ölürsem size hatıramı bırakıyorum, onu müdafaa ediniz. Eğer ölmek lâzım gelirse gayet sakin öleceğimi göreceksiniz..» dedi.

Arkadaşları hep bir ağızdan:

— Biz de seninle beraber ölürüz. diye bağrıştılar ve onu alkışladılar.

Fakat Robespiyerin düşmanları da boş durmuyorlar, onu devirmek için Meclisteki muhafazakârları Robespiyer aleyhine tahrik ediyorlardı.

Ertesi gün, Meclisteki heyecan büsbütün artmış, onun aleyhine söylenen sözler daha çoğalmıştı. Her taraftan:

«— Yere batsın müstebid!..»

Diye bağırıyorlardı. Ve Robespiyere söz vermiyorlardı. O söz söylemek için çırpındıkça:

«— Hayır.. Hayır.. Müstebide söz vermiyeceğiz...»

Sesleri Meclisin kubbesini çınlatıyordu.

— Yuha.. Yuha.. uğultularile her taraf inliyordu. Robespiyer çılgına dönmüştü, yumruklarını sıkıyor, kendini müdafaaya çalışıyor, ve Meclis Reisine:

«— Katiller Reisi.. Son defa olarak söz istiyorum..» diye bağırıyordu.

Fakat aldıran yoktu. Herkes:

«— Danton'un kanı kendisini boğuyor!..» diye haykırıyorlardı.

Bu karışıklık içinde kimse kat'i bir teklifte bulunmak cesaretini gösteremiyordu.

Mecliste, en arka sıralarda iki mebus vardı. Onlara «Sünepe» diyorlardı. Çünkü bu iki mebus, o zamana kadar ne denmişse:

— Peki.. diye mukabele etmişlerdi.

Kararı onlar verdiler. Ayağa kalktılar ve:

— Tevkif, tevkif.. diye haykırdılar.

Robespiyer, artık mahvolduğunu anladı. Tevkif olunması hakkındaki teklife:

«— Ben ölüm isterim..» sözlerile mukabele etti. Bir mebus:

«— Zaten bunu bin kere hak ettin.» diye bağırdı.

Robespiyerin küçük kardeşi de kendisi gibi mebustu. Hemen ağabeysinin yanına koştu ve onun ellerini tutarak:

«— Ben de seninle beraber ölmek istiyorum..» dedi.

Bir an için Mecliste müteredditd bir hava esmeğe başladı. Bundan istifade eden Robespiyer söz alıp kendini müdafaa etmek istedi. Fakat, onun düşmanı olan bir gazeteci mebus:

— «Bu adam, meclisi millîye hâlâ hâkim mi olacak?.» diye bağırdı. Bir çok mebuslar da tevkif olunması için haykırdılar.. O zaman Robespiyer ümidsiz bir halde:

— Cumhuriyet mahvoldu.. Haydutlar galebe ettiler.. diye söylendi.

Meclisin verdiği «tevkif!» kararı üzerine salonun dısında bekleyen jandarmalar içeri girerek Robespiyerle kardeşini ve taraftarlarını tevkif ettiler, Lüksemburg hapishanesine götürdüler. Fakat gardiyanlar Robespiyeri kabul etmediler.. Oradan Belediye dairesine götürüldü.

Ertesi gün jandarmalar Robespiyeri almak üzere odasına girdikleri zaman onu

(Devamı 43 üncü sahifede)

Abdülazizin Topkapı Sarayı Müzesindeki bronz heykeli. (Bu heykel Türkiyede yapılan ilk heykeldir.)

Abdülazizin garip tarafı

En büyük zevki horoz döğüştürmek olduğu rivayet edilen Abdülâziz, ayni derecede güreş meraklısı idi. Bu garip tabiatlı hükümdarın ileri fikirlerini de inkâr etmemek lâzımdır.

Bir gün devrin gazetelerinden birinde bir karikatürü çıkmıştı. Resimde, Padişahın bacakları göze batacak şekilde çarpıktı. Jurnalcılar, resmini korkarak gösterdiler ve gazetenin kapatılması, sahibinin tevkif edilmesi için vereceği emri beklediler.

Abdülaziz, uzun uzun resmi seyrettikten sonra:

— Fevkalâde bir resim, dedi. Tıpkı bana benziyor.

Jurnalcılar şaşırmışlardı. Hükümdar sözüne devam etti:

— Bacaklarımın çarpık olduğunu görüyorsunuz. Ressam düzeltecek değildi ya.

45 sene evvel çıkmakta olan Hamiyyet adlı bir mecmuada Sultan Aziz için yazılmış bir hâtıra:

«Hâkan, yalnız yemek yerlerken benden başka ekseriya mâbeyincilerden, musahiplerinden bir zatı yanlarında bulundururlardı, bir gün yemek esnasında Nuri Paşa ile ayakta huzurunda bulunuyorduk. Bir aralık:

— Nuri, dedi. İnsan bu dünyada ne yaparsa saadet ve huzur ile yaşar ve nasıl mesut olabilir?

Nuri Paşanın söz icat etmekteki maha-

Diri Diri Gömülen Bir Padişah

On sekizinci asırda gelen Osmanlı Padişahları içinde en talihlisi şüphesiz ki birinci Mahmud'dur. Saltanatı 1730 dan 1754 yılına kadar sürmüş ve bu sırada İstanbuldan hiç dışarı çıkmadığı halde iktidarlı kumandanları sayesinde bir çok askerî muvaffakiyetlerin elde edildiğini görmüştür. Sultan Mahmud Yeniçeri ocağını hoş tuttuğu için babası ikinci Mustafa ve amcası üçüncü Ahmed gibi hal' felâketine de uğramadı. Ciddî, vakur, maamafih güler yüzlü ve kibar bir adamdı. Bizzat devlet işlerile meşgul olur, bir mesele hakkında bir çok kimsenin fikrini alırdı. Kendisi musikiye pek düşkün, avni zamanda iyi bir bestekârdı. Boğazda mehtapda gezmeyi çok severmiş. Hattâ:

— Dünyada iki şeyden kâm alamadım, biri evlâd, biri mehtap dermiş..

Hakikaten kendisi evlâd yüzü görmemiş ve mehtaba doyamamıştır.

Saraydaki bir kısım kitaplarla kendisine hediye edilen bazı kitapları bir araya getirip güzel bir kütübhane tesis etmiştir. Ayrıca mühür kazarak sattırır ve parasını sadaka ederek sevap kazanmağa çalışırmış, Devletin garp usulile yenileşmesine taraftardı. Hattâ meşhur Kont Bonneval onun zamanında Hunbaracı Ahmed Paşa adile Türk ordusuna intisab etmiştir.

Hayatı nisbeten rahat geçen birinci Mahmudun ölüm macerası hazindir. Bir Cuma selâmlığını müteakip Saraya girerken at üzerinde birdenbire vefat etti. Hemen mutad merasimle, cenazesi hazırlanıp gömüldü. Bir türbedar da sabaha kadar mezarının başında Kur'an okumağa memur edildi.

Bugüne kadar gelen saray rivayetlerine göre birinci Mahmud tamamen ölmemişti. Onu ancak kan boğmuştu. Nitekim gömüldükten bir müddet sonra başında Kur'an okuyan türbedar, mezarın içinden boğuk feryadlar duymuş, kendisi uyanık bir adam olduğu için hemen saraya koşarak olup bitenleri anlatmış. Lâkin, üçüncü Osman adlı yeni bir padişahın tahta çıkmış bulunduğunu ve bunun sinirli, evhamlı, gaddar, saltanata haris, ağabeysi Mahmudun ölümüne dört gözle muntazır olduğunu unutmuş.

Tabiî türbedar saraydan bir daha çıkmamış ve ne olduğunu da kimse bilmemiş. Bu bir sır olarak muhafaza olunmuş. Birinci Mahmud da feci bir şekilde tekrar ölmüş... Üçüncü Osman Padişah olarak kalmış.

BE. SE

retini, nükteperdazlığını herkesten ziyade bildiğim halde bir hükümdar lisanından böyle bir sözün çıkması böyle bir sualin yukuu ne yalan söyliyeyim, beni nihayet derecede hyarete düşürmüştü. Sual bana yapılmış gibi sıkıldım.

Nuri Paşa, o cerbeze ve talâkatile beraber hayli telâşa uğramış ne diyeceğini şaşırmış, nihayet zemin ve hale muvafık birkaç söz söyliyebilmişti.

O esnada:

— Sait bu meselede sen ne fikir ve reyde bulunuyorsun? Söyle bakalım... Gibi bana da bir hitap vâki olursa ne yaparım?

Diye düşünüyor, korkumdan nöbetler geçiriyordum. Bereket versin lüzum görmediler de sonunda dediler ki:

— Bugün her yerde kabul ve tasdik olunmuş bir hakikattir ki bir mülkün umran ve terakkisine halkın saadetine yarayan en mühim şey ticaret ve servettir. Ben mülkümde, zamanımda o saadetin hakkıyle tecellisini göremedim, bundan dolayı cidden müteessifim. Nedense bizde ticaret meyli hemen yok denebilecek bir halde. Bir hükümdar sulbünden dünyaya gelip de böyle saltanat makamında bulunmuş, böyle ağır bir

(Devamı 43 üncü sahifede)

Çok heyecanlı vakalara sahne olan Atmeydanının Köprülüler devrindeki görünüşü

Köprülüler Devrinde ISTANBUL

*

Ahmed Refik

İstanbul, muhtelif devirlerde muhtelif manzaralar arzeder. Fatih zamanındaki İstanbulla Üçüncü Ahmed ve Üçüncü Selim zamanındaki İstanbul ve İstanbul hayatı beyninde mühim farklar mevcuttur. Geçmiş asırda İstanbulun güzelliğini, limanın ve Boğazın manzaralarını ancak o asırlarda İstanbulu ziyaret eden seyyahların, ressamların eserlerinden öğrenebiliyoruz.

Köprülüler devrinde İstanbulun hakikî simasını anlayabilmek için Marki de Nuantel'in hatıratını okumak kifayet eder. Nuantel'in on dördüncü Lui'ye gönderdiği raporlardaki tasvirlerden anlaşılıyor ki, İstanbulun o zamanki manzarası şimdikinden daha mehib ve daha lâtifti. Limanda büsbütün başka bir hayat vardı. Premeler, muhtelif biçimde kayıklar, yanları ve kıçları oymalı, burunları kuğu biçiminde gemiler, çekdirmeler dolaşırdı. Her sene «Ahır Seferi Derya» da Kaptan Paşanın dönüşü gayet parlak olurdu. Derya Kaptanının maiyyetinde üç gemi vardı ki, bütün direklerindeki muhtelif renkte sancaklardan ve bayraklardan maada her katı da bayraklarla süslenirdi. Kaptan Paşa baştardası da ayni tarzda bayraklarla donatılır, Derya Kaptanı karaya çıktığı zaman, kurbanlar kesilirdi.

Meselâ; başka bir gün de, her sene Mısırdan gelen deniz kervanının İstanbul limanına girdiği görülürdü. Bu kafile bir dizi tüccar gemilerinden ibaretti. Gemilerde top bulunduğu gibi, arkalarında da pirinç, safran, hurma, kahve, biber, Hindistan

Türk tarihine büyük hizmetleri olan merhum Ahmet Refik'in güzel ve akıcı bir üslûpla kaleme aldığı bu yazıyı zevkle okuyacaksınız.

Tarih Dünyasının her sayısında tarihe hizmet etmiş imzaların örnek yazılarını bulacaksınız.

cevizi, sinameki, zamk, baharat yüklü uzun Mısır kayıkları bulunurdu. Sarayın şekeri, günlüğü, anberi, kınası Mısırdan hep bu kayıklarla getirilirdi.

Istanbul âdeta çeşidli milletlerin toplandığı yer idi. Sokaklarında muhtelif kıyafetlere, muhtelif ırklara rastlanırdı. Rum papaslarının uzun ve siyah esvapları, Arapların beyaz burnuzları, Kürd, Tatar, Arnavud, Suriyeli, hep Istanbulda idi.

Halkın bu gayrimuntazam kıyafetlerinin üstünde bir de resmî bir Istanbul vardı ki, o pek muhteşem ve pek parlaktı. Geniş kollu, etekleri yerlere kadar inen Kakum ve Zerdeva kürkleri, ipekli kaftanlar, Kişmir şalları arasına sokulmuş sapları oymalı zarif hançerler, kâtibi, selimi destarlar, urflar ve mücevvezeler nazarı dikkati celbetmemek kabil değildi. Bazan, sokaklardan Galata Voyvodasının, Istanbul Efendisinin, çorbacıları maiyetinde ulûfe almaktan dönen Yeniçerilerin, sorguçlu, resmî kıyafetli çorbacıların geçtikleri görülürdü. Bütün bu kalabalığın üstünde muazzam kubbeli camiler narin minareler yükselirdi.

Padişah sefere çıkacağı zaman, Otağı Hümayun bazan Atmeydanı'na kurulurdu. En mahir üstadlar marifetile işlenmesi tam bir sene süren ipekli çadır, biraz daha ötede, Çenberlitaş önünde ihtiyar Köprülünün türbesi nazara çarpardı. O zamanlar, bu türbe dört köşeliydi. Kubbesinin içi çini kaplıydı. Mezar gayet sade, ve üzeri beyaz örtülü idi. Türbenin başucunda iri bir şamdan üzerinde koca bir mum yanardı.

Vilnov, eski ve yeni odalarla Bedesteni şu suretle tasvir ediyor:

«Yeniçeri odaları dar, yüksek ve büyük bir dehlizden ibarettir. Tavanının bir çok yerleri yaldızlıdır. Bir tarafında da kısmı âzamı çinilerle müzeyyen kapıları vardır ki, bunlar odaların kapılarıdır. Odalar bir ucundan öbür ucuna kadar kandiller, yeşillikler ve muhtelif muhasara resimlerile müzeyyendir.

Saraçhane, yalnız genişliği, uzunluğu, sokaklarının bir şehre bile yetişecek derecede çokluğiyle değil, ziyaya maruziyeti, kadife ve meşin eğerleri, dükkânlarına serilen sırma işlemeli örtüleri itibarile zarif bir manzara irae eder. Dükkânlarında esnatın zarif halılara uzandıkları, kadife ve kemha yastıklara yaslandıkları görülür.

En kıymetli metaların satıldığı Bedesten, gayet yüksek, yüksekliğine göre dar, taş bir binadır. Ortasında bir yol ile bunu kat'eden diğer bir yol vardır ki, her ikisi de binanın etrafındaki yola müntehi olur. Bu yolların kenarlarındaki dükkânlar hep kemha, kadife, Şam kumaşı, muhtelif kıymettar kumaşlarla müzeyyendir. Kumaşların üzerinde gayet kıymetli bir kaç taş asılıdır. Gümüş şamdanlar üzerinde ayrı mumlar Bedesteni tenvir eder».

Bedesten hakkındaki bu tasvir Köprülü Zade Fazıl Ahmed Paşanın (Kamniçe) zaferi üzerine Istanbul'da yapılan donanma gecesine aittir.

Nuantel'in Boğaziçi hakkındaki tasviri de dikkate değer. O zamanlar Boğaz yine sayfiyelerle müzeyyenmiş: Boğazın her iki sahilinde Padişahların devlet büyüklerinin sayfiyeleri görülürdü. Türk, Arnavud, Ermeni veya Rum mahalleleri ortasında, vadiler önünde, zarif koylar kenarında, zekkumlarla kıpkırmızı kesilen, iri çamlarla gölgelenen çıkıntılar üzerinde bu sayfiyelere daima tesadüf olunurdu. Kârgir ve çinilerle müzeyyen bir kaç Padişah köşkünden maada, manzarası güzel, nezareti geniş yerlerde, biçimsiz, mimarî kıymetten uzak, dayanıksız, ahşap binalar görülürdü. Türkler serin bahçeler ve mebzul çiçekler ortasında, suların tatlı akışları karşısında evler yapmaktan haz duyarlardı.

Boğazın yeşil kıyılarında daima yaldızlı kayıklar dolaşırdı. Fakat padişahın geçeceği duyulur duyulmaz ortada hiç bir kayık görülmezdi.

O zamanlar İstanbul, bütün milletlerin hayran kaldıkları bir yerdi. Alber Vandal Köprülüler devrindeki İs-

(Devamı 42 nci sahifede)

Ser verip sır vermeyen Server Dedenin Tapu dairesinin içindeki türbesi

SER VERİP SIR VERMİYEN SERVER DEDE

Ser verip sır vermiyen Server Dedenin meraklı hikâyesini bilenlerimiz pek azdır sanırım. Şimdiki Tapu Dairesi binasının içindeki kabrini belki de görmüş, merak etmeden şöyle bir bakıp geçmişsinizdir. Hikâyesini öğrenince, merakınızın daha çok artacağına şüphe etmiyoruz. İşte meraklı hikâyesi:

Server Efendi, zamanın Defter Emini idi. Yurdun bütün vergi defterleri, nüfus sayımları, madenleri, istihsal ve ihracatı gösteren listeler, hep Defter Emininin elinde bulunurdu. Bu defterlerin eskileri Defterhane hazinesinde saklanır, Padişahın Sadrazamda bulunan mührü ile mühürlenir, açılırken de hususî merasimle açılırdı.

Bu kadar mühim bir vazifenin başında bulunan Server Efendi, bir gece yarısı Padişahın adamlarile sarıldı. Gelen adamlar, Server Efendiden bir defter istiyorlardı. Server Efendi, düşünmeden cevap verdi:

— Bu saatte defter veremem..

Gelenler, bu cesarete hayret ettiler:

— Şevketlû Padişahımızın emri.. diye alaylı alaylı yüzüne baktılar, o, ayni sert cevabı tekrarladı:

— Veremem..

Bir otlak yüzünden iki köy arasında çıkan ihtilâf, gittikçe genişleyecek ve yayılacak, kanlı bir çarpışmaya yol açacaktı. Padişah, bu ihtilâfın diğer köylere geçmemesi için meseleyi tekik etmek, haksız tarafı tesbit etmek için defterleri istemişti.

Padişah, irade ve fermanına boyun eğmiyen Defter Eminine fena halde kızdı ve derhal başının kesilmesini emretti.

Zavallı Server Efendi, kanuna uymak mecburiyeti ile verdiği red cevabının

(Devamı 38 nci sayfada)

Kostantin'e türbe yaptırmıyacağız!.

Yazan:
İbrahim Hakkı
KONYALI

Çerçeve içinde okuduğunuz yazıları «İstanbul Fethinin 500 üncü ve müteakip Fetih yıllarını Kutlama Derneği» Başkanı Arkeoloji Müzesi Müdürü Aziz Ogan'ın 3 Mart 950 tarihli Vatan gazetesinc verdiği bir demeçten aldık.

On senedenberi İstanbul fethinin kutlama hazırlığı lâfını ediyoruz. Bu iş resmî, yarı resmî birçok teşekküllere ve kurumlara mal edilmek istendi. Hususî ve ciddî teşebbüslere çelme takıldı.

Ne İstanbul Belediyesi, ne Hükûmet hiç bir hazırlık yapmadı. Böylece yıllar geçti. Önümüzde üç yıl gibi az bir zaman kaldı. Hiç bir müsbet ve faydalı iş yapılmadığını ve yapılamıyacağını gördüğümüz için dört ay evvel yayınladığımız bir makalede hulâsaten şunları söylemiştik:

«Bu işi lâyık olduğu ölçüde tahakkuk ettirebilmek için bir İstanbul Enstitüsü kurmaktan ve onun başına tarafsız ve geniş salâhiyetli bir ilim adamı getirmekten başka çare yoktur. Bu zata faydalanabileceği elemanları serbestçe seçme imkânı da bol bol sağlanmalıdır. Bu Enstitü yâran ocağı haline gelmeden yâni imtiyazlı ve inhisarcı ulemaya arpalık ve yemlik olmadan hakikî değerleri, mütehassısları bulup bu iyi işi başarmalıdır.. Eğer bunu yapamıyacaksak insanlığa yeni bir devir açan bu fethi Hıristiyanlık ve medeniyet için korkunç bir felâket gibi göstererek Romada, şurada burada mâtem tutmaya hazırlanan müteassıb Hıristiyanların kin ve garazlarını kamçılamaktan ve şahlandırmaktan başka bir işe yaramıyacak olan bu tasavvurdan vazgeçelim.»

«Vefada bulunan bu iki mezar, Kral Konstantin ile bir AZAB askerine aittir. Malûmdur ki Fatih, İstanbulu işgal ettiği sırada can, mal ve ırza tecavüz edilmesini menetmişti. Fakat buna mukabil bir Azab askeri bu fermana muhalefet ederek Kral Kostantinin başını kesmişti. Padişah da fermanına muhalefet gösteren bu askerin başının kesilmesini ferman buyurmuş ve her ikisini de karşı karşıya gömdürmüştü. Fatihin bu hareketi tabiîdir ki İstanbulun 500 cü fetih yıldönümünde bu iki mezar da onarılacaktır. Bu hususta teşebbüse de geçilmiş bulunmaktadır.»

Nihayet bir dernek kuruldu. İdare heyeti listesini gördüğümüz zaman bu işe lâyık olduğu ehemmiyetin verilmediğine hükmetmiştik. Sayın Ogan'ın beyanatı bu hükmümüzde yanılmadığımızı gösteriyor. Dernek kutlama hazırlığına Türkün ve İstanbul Fatihinin amansız baş ve can düşmanı mağlûp ve maktul Bizans İmparatoruna mezar ve türbe yaptırmakla başlıyor. Dejenere Bizanslıların İmparatoru belki de Haliçten kurtulan gemilere kaçmak isterken yolunu iyi seçemediği için pusuya düşmüş ve ölmüştür. Haydi bir taraflı ve garazkâr muharrirlerin dediklerini kabul ederek kendisinden beklenen bir kahramanlıkla öldüğünü kabul edelim, hakikaten bu onun için şerefli bir âkibettir. Mağlûbiyet zillet ve zincirine ölümü tercih etmiştir.

Konstantin Dragaze

Bu şehrin Fatihinin ve silâh arkadaşlarının eserleri harıl harıl yıkılıp yerlere serilir ve yok olurken Konstantinin tamamen muhayyel ve uydurma makberini ihya etmeğe kalkmak ilmîlikle, ciddîlik ve samimîlikle kat'iyen te-

lif edilemez. Bu şehir alınırken nehirler gibi sıcak Türk kanı akmıştır. Şehidlerin ve enerjik kumandanlarının hatırlarını anmaya hazırlanırken işe sembolik mahiyette de olsa Konstantine mezar, türbe yaptırmakla başlarsak onların aziz ruhlarını ve millî vicdanı rencide ederiz.

Aziz Ogan'ın demeci baştanbaşa tehlikeli ve korkunç hatalarla doludur. Türk ve gayri Türk muasır kaynaklardan hiç birisi Konstantinin vurulduğu yeri vüzuh ve katiyetle söylemezler. Mezarını gösteren hiçbir kimse yoktur. İstanbul vire ve emanla değil cebir ve kahırla alınmıştır. Harp an'anelerine göre bu şekilde kale fethetmenin mânasında yağmalamak ve öldürmek de vardır. Müdafiler teslim oluncıya kadar şehrin önünde ve içinde harp oldu. Galip asker harp hali sona erinceye kadar şehri yağmaladı, düşmanını kırdı. İstanbulun bu şekilde alındığında yerli ve yabancı, dost ve düşman bütün tarihçiler sözbirliği yapıyorlar.

İstanbulun fethine iştirak eden ve İstanbulun ilk tahririni yapan Cebe Alinin yeğeni Tursun Bey İstanbulun fethini ve Konstantinin âkıbetini salâhiyetle yazabilecek durumda olan biricik tarihçidir. Bunun anlattığına göre İmparator adamlarile beraber gemiden meded ummak için gizli yerlerden kaçarlarken; kıyafet değiştirerek Yeniçeriler arasında şehre sızan bir Azab gurupuna rastlamışlardı. Aralarında kılıç kılıca bir boğuşma oldu. İmparator harp kaidelerine uymıyan bir hareketle yere düşmüş yaralı ve yarı ölü bir Azabın üstüne yürüdü. Onu öldürmek istiyordu. Atı sürçtü, yere yuvarlandı. Yaralı Azab mezbuhane bir hamle ile yerinden fırladı, büyük düşmanın başını gövdesinden kopardı.

Muasırlarından Kritovulos adlı bir Rum tarihçi de Fatihe sunduğu tarihinde Konstantinin âkıbetini yazarken iki yerde; Bizanslıların kılıç artıklarından bir kısmının sed ile büyük sur arasındaki derin hendekde, bir kısmının da Yüstinyanüs'ün açtırdığı küçük kapının ilerisinde öldürüldüklerini, İmparatorun bunların arasında bulunduğunu (2) söyler. Tursun Beyin, Solakzadenin, Hoca Sadettin Efendinin ve onlardan iktibas eden diğer tarihçilerin ifade tarzlarından İmparatoru öldüren Azabın zafere yetişmeden şehadet şerbetini içtiği anlaşılıyor. Eğer sağ olsaydı bile Fatih onun alnından öperdi. Hayatına kasdeden bir düşmanı öldüreni fatihin idam etmesine ihtimal verilemez. O büyük hükümdar böyle küçüklüğe ve bayalığa tenezzül etmez. İstanbul bozgunundan kaçan Grek'lerden aldığı malûmatı kaydettiği sanılan ve bir Sırp olduğu tahmin edilen adsız birisi de (3) Fatih Ayasofyadan çıkarken bir Sırbın kendisine sokularak İmparatorun başını sunduğunu, Fatihin de bunu esir Bizanslı büyüklerden tahkik ettikten sonra saklanmak üzere patriğe verdiğini, o da gümüş bir tabut içinde büyük kilisenin altına gömdüğünü, cesedinin İmparatorluk sarayının bir köşesine gömüldüğünü rivayet halinde yazıyor.

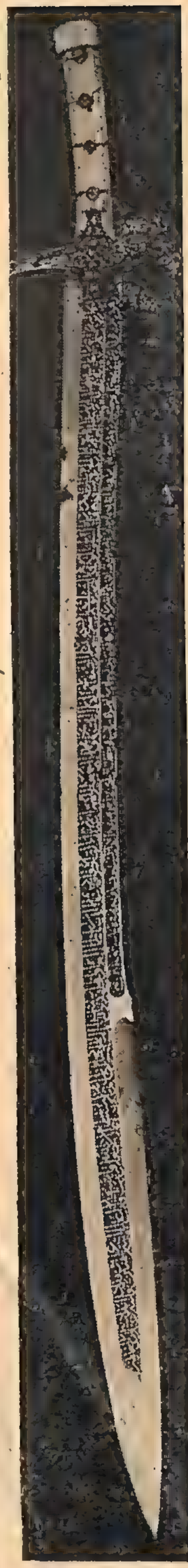

Fatihin kılıcı

Evliya Çelebi boğuşma sırasında ölen Konstantinin cesedini Emanlı Rumların Sulu Manastıra gömdüklerini yazar. Daha sonraki gayri Türk kaynaklar İmparatorun öldürüldüğü yer ve mezarı hakkında derin ihtilâflara düşerler. Kemal Paşa Zade de İmparatorun âkıbeti hakkındaki haberlerin çokluğunu kaydettikten sonra en doğrusunun Tursun Beyin yazdığı gibi olduğunu söyler.

Garp kaynakları imparatoru şu yerlerde öldürtüyorlar:

Altın kapı civarı, Surun üstü, Sancakdar yokuşu, Zeyrekde Voynuk Şücaeddin mescidinin karşısındaki ayazma, iki surun arası...

Bunlardan bazılarının verdikleri malûmata göre İmparatorun başı Fatihe getirilmiş, o da bunu Bâbı Hümayun önündeki üçüncü Sul-

(Devamı 41 nci sahifede)

Osmanlı Sarayının
En Mes'ut Kadını

Gülnûş Sultan

Yazan:

Adnan GİZ

Kıymetli tarihçi Adnan Giz'in bu yazısı, size yüzlerce sahifelik bir roman okumuş kadar zevk, heyecan ve merak verecektir. Osmanlı Sarayının hakikaten en mes'ud kadını olan Gülnûş, ıztırabın da en acısını çekmiş, faka i ki defa Valde Sultan olmak saadetine ermiştir. Hayatı korkunç av iptilâsile geçen dördüncü Mehmedin karısı olan Gülnûş, hiç bir Sultanın mazhar olmadığı imtiyazla zaman zaman kocasile korkunç dağları tırmanmıştır.

Osmanlı Sarayının en bahtiyar Sultanı olan Gülnûş'e Atfedilen bir resim —Topkapı Sarayı Müzesinde—

Eğer yalnız kitapların ve resmi vesikaların yardımıyle tarihî şahsiyetlerin saadetlerini tâyin etmek mümkün olsaydı, Gülnûş Sultan'ın Osmanlı sarayının en mes'ut ve dört başı mamur kadını olduğunu iddia ederdim.

Tetkik ettiğim her vesika bana, onun saadetini söyledi. O, Osmanlı tarihinde pek az kadına ancak kısa vadelerle nasib olmuş bir mazhariyeti en geniş şekilde kazanarak, bir hükümdarın ömrü boyunca baş kadını olmak şansını muhafaza eylemişti. O hükümdar ki, İmparatorluğun en güzel kızlarına sahipti, fakat kadından çok ava düşkün olduğundan Gülnûş ona daima kâfi geldi.

Bütün Osmanlı saray kadınları, müebbeden, payitaht olan şehirde yaşamak cezasına mahkûmdu. Hatta, vezirlere verilen Padişah kızları bile eyâletlere giden kocalarını takib etmekten menolunmuşlardı. Kocaları bir vilâyetten, bir vilâyete giderken, onlar İstanbul saraylarında yıllarca nikâhlı bir dul hayatı yaşarlardı. Gülnûş, bu yasağın tek müstesnası olarak, Tuna'dan Tesalya'ya kadar av peşinde koşan kocasını, köy, köy ve şehir, şehir takibetti.

O hükümdarın dünyaya gelen çocukları arasında iki oğlu yetişerek, Padişah oldu. Garip bir tesadüf olarak bu iki çocuk da Gülnûş'dan dünyaya gelmişti. Bu suretle o, hayatında iki kere Valde Sultan olmak zevkini tattı.

Osmanlı Haremine ithal edilen kadın-

ların menşe'leri ve mazileri hakkında gerçek malûmata sahip olmak imkânı hemen, hemen mevcut değildir. Her yıl, eski dünyanın her köşesinden tutsak, satın alınma cariye ve hediye olarak yüzlerce kız Osmanlı sârayına ithal edilir. Orada Vatan, mazi, aile ve din hepsi unutulur. Ve maziden soyulan kızlar yeni bir mezhebin salikleri olarak yetiştirilir. Bu mezheb, Osmanlı Padişahının hizmetinde bulunmak şerefidir. Bu şerefe nail olarak bir gün haseki ve valde sultan mevkiine yükselenlerin mazilerini hiç kimse araştırmaz. Prensipler sârih ve muayyen ve halk bu prensiplere karşı ilgisizdir. Yalnız, seyahat maksadıyle veya resmî vazifelerle İstanbul'a gelen yabancılar, o esnada sarayda nüfuzlu bir kadın varsa onun mazisini aramak hususunda ekseriya gayret sarfetmiş ve bu araştırmadan siyasî veya sadece maddî menfaatler istihsaline çalışmışlardır.

Hürrem sultanın bir Lehli veya Turhan Sultanın bir Rus kızı olduğu hakkında bugün mevcut bilgi ve rivayetler de umumiyetle yabancı kaynakların mahsulüdür.

Yine bu kaynakların şahadetine göre, Gülnûş sultan Giritlidir. Serdar deli Hüseyin paşa, Resmo kalesinin fethini müteakip, bu esmer güzeli kızı bir zafer hediyesi olarak İstanbul sarayına göndermiştir. Gerçek mânada bir serhat kahramanı olan Deli Hüseyin Paşa, 1645 de Girid'e gönderilmiş, 1646 da Serdarlık makamına yükselmiş ve bu yılın Kasım ayında Resmo'yu fethetmiştir. Girit tarihi (Hüseyin Kâmi Hanyevi, İstanbul Tab'ı 1288) Cilt I, Sahife 301 de, Resmo fâtihinin, İstanbul sarayına 30 esir ile 10 cariye takdim ettiğini yazmaktadır. Eğer Gülnûş Sultan bu kafile arasında İstanbul'a gönderilmişse, o tarihte küçük bir kız çocuğu olduğuna hükmetmek lâzımdır. Çünkü Resmo'nun fethine tesadüf eden 1646 tarihinde, bilâhare Gülnûş sultanın zevci olan Osmanlı Padişahı IV ncü Mehmet de ancak beş yaşında bulunmaktadır. Dördüncü Mehmet'in 1641 de doğduğunu ve Gülnûş Sultan'ın 1646 dan sonra İstanbul'a gönderildiğini kabul edersek, aralarında büyük bir yaş farkı olmadığı ileri sürülebilir. 7 Yaşında padişah olan Dördüncü Mehmed'in ilk saltanat yılları anası Turhan Sultanın vesayeti altında geçmiş, o onbeş yaşına girdiği zaman memleket idaresi ihtiyar Köprülüye tevdi edilmiştir.

Gülnûş'un adı ancak 1664 den sonra mes'ut bir tesadüfle resmî kayıtlara ve tarihe geçmiştir. 1074 Hicrî yılına tesadüf eden 1664 Haziranının 2 inci günü ikindi vaktinde, o zaman 23 yaşında bulunan Padişahın ilk erkek çocuğunu dünyaya getirmekle haseki sultan namını almış ve hükümdarın kalbinde mümtaz bir mevki sağlamıştır. Bilâhare ikinci Mustafa adıyle padişah olan bu çocuğun doğumu, bermutad yurd'da yedi gün süren şenliklere vesile olmuştur.

O tarihte daha genç denecek bir yaşta olan Turhan valde, gerek oğlu ve gerek devlet adamları üzerinde büyük bir nufuza sahip bulunuyor, hayırhah hareketlerile halkın kalbinde yaşıyordu. Şimdi, haseki sultanın yeni pa•layan şöhretiyle, Turhan valdenin yıllardan beri teessüs etmiş itiyatları arasında bir müsademe zuhuru, daima beklenebilirdi.

Fakat vaktiyle Turhan valde ile kaynanası arasında vukua gelen ve feci bir şekilde neticelenen rekabetin bir benzeri zuhur etmemiş ve valde sultan sonuna kadar saraydaki yatıştırıcı rolünü muhafaza eylemiştir.

Genç padişaha gelince, o babasının ruhî buhranlarından kendine bir mani halinde intikal eden o korkunç av iptilâsının esiri olarak, dağdan dağa, ormandan, ormâna koşuyor; bazan bu yorucu seyahatlere Gülnûş'u da sürüklemek nezaketini gösteriyordu.

Bu nasıl av merakıydı?.. Adetâ cedlerinin büyük seferlerde katlandıkları bütün

Bir saraylı kadının yazlık kıyafeti

zahmet ve emekleri, o sadece av uğruna harcıyordu. Avlandığı saha, dağları, zirveleri, ormanları ve bataklıklarıyle bütün Balkanlardı. Bu topraklara yakın olmak için saray, Edirne'ye nakledilmişti. Edirneden itibaren Kırkkilise, Filibe, Karınabat, Yanbolu ve Bulgaristan içleri; sonra Makedonya, Yenişehir'den itibaren bütün Tesalya, Padişahın yaz, kış cevelân ettiği yerlerdi. Sûreta Girit seferine azimet niyetiyle yola çıkmış, fakat Yenişehir'de konaklıyarak Teselya dağlarının cazibesine kapılmıştı. Bir kere Olemp dağına tırmanırken atı telef olmuş, bir def'a da o karlı tepelerde bütün maiyeti soğuktan donup ölmüştü.

Şehzade Mustafa henüz bir yaşında iken, Gülnûş ile seyahatini Gümüş araba ile Dimetokaya yapmış, 25 gün bu kalede mevcut sarayda kalmıştı. Bilâhare Taya-hatun çiftliğine, Selâniğe seyahat etti. Bu seyahatlerde Sultanın muhafazasına ekseriya musahip Mustafa Paşa memur edilirdi. Padişah, uzun Tesalya seyahatine çıktığı zaman, annesiyle karısını Edirne'den İstanbul'a göndermişti.

Gülnûş sultan, birinci çocuğundan on yıl sonra 1. Ocak. 1674 de üçüncü Ahmet namıyle Padişah olan ikinci oğlunu doğurdu. Avlar ve seyahatler arasında istikbalin büyük felâketlerini haber veren ârazlar daima örtülerek, yıllar çabuk geçmişti. Bu devrin mümessilleri olan büyük Köprülü, Küçük Köprülü ve Turhan valde birer birer çekilmişlerdi. Artık Gülnûş'un da hayatında bir hüsûf devresi başlıyordu. İkbali tam yirmi yıl sürmüştü. Felek bu kadar uzun saadetlerden elbette hoşlanmazdı.

İmparatorluk gibi Gülnûş'un da felâketi Viyana bozgunu ile başladı. Bozgun her yıl artan bir sür'atle Budin'den Belgrat'a, Belgrat'dan Edirne'ye doğru akıyordu. Dördüncü Mehmed'in av sahalarında şimdi ölüm avlanıyordu. Fakat o hâlâ av peşinde idi. Nihayet bu felâketlerin ilk mes'ulü olarak tahtından indirildi. 1687 son baharında Gülnûş Sultan yirmibeş yıldan fazla süren bir saltanatı, kocasını ve iki yetişkin oğlunu bırakarak muhibbesi Afife kadınla eski saraya çekildi.

Afife kadın, bu acı günlere Sultan Mehmed'in ağzından yazdığı bir destanla şöyle tercüman oluyordu:

Söyleyin Gülnûş'a karelr bağlasın
Âh ettikçe ciğerimi dağlasın,
Sultan Mehmet çimşirlikte ağlasın,
Bana hayf değil mi der Sultan Mehmet.

Şimdi, Dördüncü Mehmed'in kırk yıldanberi mahbeste çile dolduran kardeşlerinden Süleyman Padişah olmuştu. Mhmet de iki oğlu ile beraber kafeste ondan boşalan yeri almıştı. Hal'edilen Padişahlar çok yaşamaz. Mehmed de ancak beş yıl yaşadı. Artık, hayat ve istikbal Gülnûş için karanlıktı. Saltanat nöbetinin kendi oğluna intikali için iki hükümdarın sırasını savması lâzımdı. Zaten kafese giren şehzadelerden yarısı sağ çıkmazdı. Fakat Gülnûş sultanın talihi değil, yalnız Sultan Mehmed'in yıldızı sönmüştü. Gülnûş'un talihi, feleği bile kendine rametti. Sultan Mehmed'i istihlâf eden iki kardeş sekiz yıl bile yaşamadılar. İkinci Mustafa 1695 de cülûs etti. Gülnûş, bu sefer valde sultan olmuş ve artık ölünceye kadar aziz ve muhterem kalmak üzere yeni saraya dönmüştü. Birinci oğlu zamanında 9,5 yıl, onun hal'ini müteakip ikinci oğlu zamanın da 12 yıl valde sultanlık makamını işgal etti. Sayısı Otuzu geçen torunlarını okşayarak, onların muhteşem düğünlerinde şeref mevkiini alarak, Lâle devrinin ilk günlerine kadar yaşadı.

İkinci Mustafa, annesi için Galata'da bir cami yaptırmıştı. Üçüncü Ahmet, ona daha muhteşem bir hediye vermiş, Üsküdar Yenicamiini onun namına inşa ettirmiştir. Hicri 1121 de tamamlanan bu nefis eserin tarih beyti:

Camii Valide Sultan acep bâlâeser.
Darı ehli iktida vii menzili ehli rica.» dir.

Camiin yanında, devrin en güzel eserlerinden olan sebil de Gülnûş namına inşa olunmuştur:

Valide Sultan bünyâd etti bu nev çeşmeyi
Ruhi paki Mustafa aşkına gel iç âbı nab.

Bu eserlerin inşasından altı yıl sonra, 1715 Baharında oğlu ile Edirneye gitmişti. Bu, onun son seyahati oldu. 5. Kasım Salı gecesi saat 9 da hayata gözlerini kapadı. Na'şı, Üsküdar'a nakledilerek, Cami önündeki Türbeye gömüldü.

Hanedan mensupları umumiyetle herkesten uzak, hususi türbelerde yatarken; Gülnûş, Üsküdar Yeni-Camiinin Tramvay caddesine bakan türbesinde, hayatında olduğu gibi yine biraz azâde ve insanlara yakındır.

Adnan GİZ

Ölüm yıldönümü münasebetile

HACE-İ EVVEL
Ahmet Mithat

Yazan:
FAHRİ CELÂL

★

Meğer efendi merhum olalı otuz yedi sene olmuş... Demek otuz yedi senedenberi bir türlü kimseye efendi diyememişiz. Hâlâ bile beyefendi çoktur der dururuz. Fakat kime sadece efendi diyebiliyoruz? Galiba son efendi kendileri imiş ki yerine bir başkasını koymamışız, vay bize... Şöyle bir millet kendine bir hâce bulamadı demektir.

Fakat öyle bir adam da köşe başlarını dönünce bulunur mu? Günde sekiz on gazete okumak zorunda olanlar için müptedası, haberi yerinde, içinde mutena fikirlere rastgelinen kaç makaleye tesadüf ihtimali vardır? Yani şöyle bir atufetlû Ahmed Mithat Efendi Hazretleri ayarında kaç muharririmiz var? Çok, pek çok şey istediğimin nasıl farkında olmam ki zamane muharririnin barutu, en ileri geleninin bile, üç atımlıktır. Öyle o zatıâli gibi icalei kalem buyuracak kimseyi etrafımda bulamayınca efendiyi acı acı ararım. Yani koca Osmanlı İmparatorluğuna söz anlatacak, yazdığını okutacak, gürül gürül söyliyecek, öyle Marmara kenarında değil, Okyanuslar kıyısında alınan nefesleri andırır bir kudretle yazacak kimimiz var? Biz İmparatorluğumuzu yitirip heder edince ne derece fakir ve yeknasak düştük? Halimiz edebiyatımızdan bile belli, kendi yağile kavrulmak işte buna derler, yoksa başka neye derler? Artık Mevlidi Nebevîyi de ihracatımızdan sayamıyoruz. Halbuki cer hocaları pasaportsuz devirlerde onu Çini Maçun içerlerine bile sürer götürürlerdi.

Yazılarımız yirmi dört saat canlıca kalıp sonra mortoyu çeker haldedir. Bunda gazete sütunlarının vefasızlığı da rol oynasa gerektir. Halbuki Kırkambarın neşredildiği vakitlerde herkes dört

Ahmet Mithat Efendniin bedevî kıyafetinde bir resmi

gözle efendinin temhidatını beklemiş, okumuş, heyecana düşmüş, helecana kapılmış, hayale dalmıştır.

İndi âcizanemizde atılacak kadın yoktur buyuran efendi haklıdır. Yani başı bez yaşı yüz olsun isterse... Ahmed Rasim bile ona pek uyar gibi değil. Mahmud Sadık, Abdullah Zühtü de benzemiyorlar. Hattâ Edebiyatı Cedidenin o kadar geniş karihalı, sanatkâr Halid Ziyası bile derhal kendi kendini tahdid etmiş ve ancak mahdud bir zümreye okutabilecek kadar sivri uçlu bir kalemin sahibi olabilmiştir. Benim arzetmek istediğim büyük kütlelere ses veren büyük adamdır. Bu bahiste hattâ Süleyman Nazif bile edebiyat yapmakla vakit geçirebilmiştir. Meğer Hacei evvel nasıl bir nadirei rûzigâr imiş ki kendine rakib diye ancak büyük Dümas'yı tanımış. Bilgisindeki tenevvüe bakınız ki bir makalesi öteki-

Sandalyede oturanlar, sağdan itibaren: Fehmi, Şevket, Saffet, tarihçi Ahmet Reşat, Akif, Ahmet Fehim, Ahmet Mithat (sakallı), İsmail Hakkı, Ahmet Hikmet, Ali Ekrem, Hüseyin Daniş, Şehbenderzade Hilmi Beyler

ne benzemez. Siyaset onda, sosyoloji onda, hele tarih, hele edebiyat, hikemiyat hep onda, Diniyata dair vukufuna pâyan yok, üssü inkılâba rağmen felsefedeki tevhidatı kimin harcıdır? Taşralarda onun ismi şöyle telâffuz olunurdu. Ahmedi Mithat... Ne güzel değil mi?

Onun gelişinden sonra Edebiyatı Cedide ne kadar kötü bir dil uydurmağa çalışmıştır. Tabiî Rübabı Şikestenin basılış adedi binden fazla değildir, Eylûl de o kadar... O halde kendisinden sonra onun tarzında bir muharrir daha gelseydi en kabadayı gazetenin tirajı şimdiki gibi elli binden ibaret olmaz, sekiz on misli fazla olurdu. Edebiyat karii de hâlâ mı hâlâ beş yüzdür. Bir onun diline bakınız, bir de Bâranı dürrü elmas diyen Aşkı Memnu'nun lisanını göz önüne getiriniz.

— Ah fakat beni anlayınız!.. diyen Nihal şimdi ne kadar da biçare kukla, ne zavallı taş bebektir. Halbuki bir tokatta herifin ensesini puf böreği gibi şişiren kadının romanı henüz yabana atılır gibi değildir.

Pantolonun üstüne sardığı kırmızı kuşağile, Lâstik Said Beyi dövdüğü sopasile bile bütün bir âlemin dikkatini kendisine toplamış bir şöyle adamımız varmı?

Don gömlekle yalısının fırçalanmaktan kehribarlaşmış sofalarına uzanır, elinde kamış kalem, kamış kalemle de yazı yazmak ne güzel şey, cayır cayır yazarmış... Yanında bir maşrapa Sırmakeş suyu, bardakla da kanılır mı ki, mehib sakalından aslan gibi göğsüne akıta akıta içermiş.

Bize hemen bir Ahmed Mithat Efendi daha lâzımdır. Yoksa yirmi milyona, gözlerini bize döndürmüş milyonlarca milyonlarca Türke yazı yazıp da okutacak merdi merdane kim?

Tarihe dair her suali sorabilirsiniz

Sizi tereddüde düşürebilen tarihî hâdiseler olabilir, veyahut tarihin herhangi bir bahsini kısaca öğrenmek isteyebilirsiniz, bu arada elinize geçen eski bir paranın mahiyetini anlamak istersiniz, bütün bunları derhal Tarih Dünyası'na sorabilirsiniz. Size tafsilâtı ile cevap verilecektir.

Metreslerinin sayısını bilmiyen Donjuan Kıral: Dördüncü HANRİ

Kraliçe haykırdı:

— Kana kan amma, kan akmadığı zamanlarda da namusa namus..

Bunu, dördüncü Hanrinin karısı ve Kraliçe söylüyordu.

— Sen Kral olmasaydın hiç bir kıymetin olmazdı. Her şeyi Kral olmana borçlusun...

Bunu da dördüncü Hanrinin metreslerinden biri söylüyordu.

Bir gün, ikinci karısı tarafından yüzü, gözü tırmalandıktan sonra o halile bir toplantıya gitmek mecburiyetinde kalan dördüncü Hanri, Fransayı mezheb mücadelelerinden kurtarmış bir adamdı ve büyük fikirleri vardı.

Hanri, meşhur Nazırı Sully'ye her zaman:

— İki meme... İki meme der ve şöyle izah ederdi:

— Fransayı besliyecek olan iki memedir. Biri ziraat, öbürü de hayvancılık..

Sulyy zenginlerin israfına kızar, Hanri bilâkis buna memnun olur ve şu fikri ileri sürerdi:

— Zenginler, lüzumsuz israf ile, kendilerinden para çekmesini bilenlere bir

Bedbaht bir izdivaçtan sonra baş döndürücü bir metres hayatı yaşamaya başlayan Dördüncü Hnri, sevgililerinden birile başbaşa

Türkiyeyi gene ellerine alacaklar. Sakın bu telkinlere kapılmayınız; çok fena bir tesir yapar.

Enver Paşa ciddiyetle:

— Evet, dedi. Ben de ayni kanaatteyim.. Yapacağım şey, Allah saklasın, şâyet Ankara düşerse, o zaman hemen Erzurum taraflarından içeri girerek orada bir kuvvet toplayabilmek için hudutlarımız civarında bulunmak olmalıdır.

Enver Paşa Romada bir hafta kadar kaldıktan sonra Almanyaya döndü. Orada, Talât Paşa ile mühim bir teşkilât kurduktan sonra Rusyaya geçti. Enver Paşa, Rusyada Lenin hükûmeti ile temas ederek İslâm âlemi mümessillerile bir cemiyet kurmuş, ilk yardım olarak Türkiyeye bil milyon altın ve bir o kadar da kâğıt para, on bin tüfek, her tüfek için ikişer bin mermi göndermişti. 22 Eylûl 1920 tarihi ile bana gönderdiği mektup, bunları bildirmektedir.

Enver Paşa, sonra, Lenin'in kurnazca bizi bir peyk haline getirmek istediğini anlamış, Türkistana geçerek kendisine yakışan bir şekilde millî gaye uğrunda bir avuç Türkistanlı ile koca bir Bolşevik kuvvetine karşı durarak kahramanca şehid olmuştur. Nur içinde yatsın.. Enver Paşanın Asya çöllerinde akıttığı kan, ne olursa olsun, ne yapılırsa yapılsın günün birinde o meçhul diyarlarda milliyet tohumlarını filizlendirecek, esir milletlere, hürriyet uğrunda mücadele aşkının ateşini aşılayacaktır.

Eski Moskova Sefiri
Galip Kemalî Söylemezoğlu

★

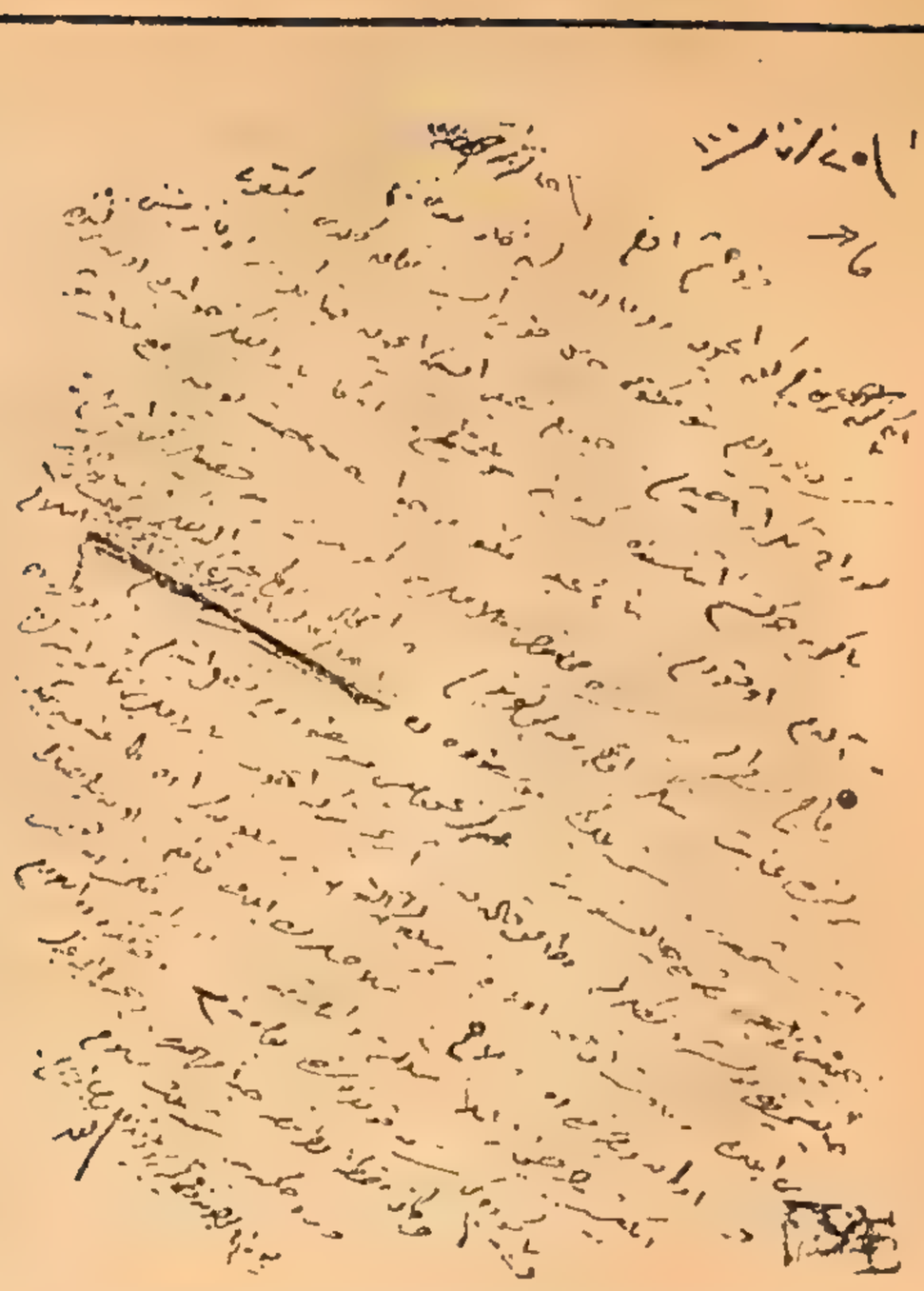

ENVER PAŞANIN MEKTUBU

Kardeşim Efendim;

İki gün evvel bir kaç gün için Romadan Berlin'e geldiğimde, size yazdığım şu mektubu hâmil kurye ile bugün geldi. Mektubu burada tekrar açtım. Çünkü aynı iş için Ziya Beye; size yazmasını Bakû'ya hareketim esnasında kendisine söylemiştim. Ona yazdığınız cevabı da dün Berlin'de aldım, okudum. Binaenaleyh mektuba cevaba hacet yok. Maamafih, şu bir kaç satır ile yine size mahsus selâmlarımı gönderir, muvaffakiyetler temenni ederim.

Berlin'de gayet mütenekkir olarak bulunuyorum ve ihtimal bu kâğıdı aldığınız zaman hareket etmişimdir. Şimdilik Moskova'da islâm âlemini İngilizler aleyhine tahrike çalışan İslâm Cemiyetinin başında çalışıyoruz. Merkezi umumisini Moskova-ya naklettim. Bu tarzda çalışmakta Bolşeviklerle mutabık kaldık. Ayrıca Türkiye için yardımlarını temin ettik. Kendileri ilk muavenet olmak üzere bir milyon lira altın ve bir milyon lira da kâğıt veriyorlar ve imkân derecesinde de silâh.. Silâhların ilk kafilesi on bin tüfek, ikişer bin cephane ile mahalline varmıştır. Buraya gelmezden evvel Bakû'daki şark kongresinde bulundum ve kongre islâm harekâtı noktai nazardan cidden mühimdir. Ve bence pek iyi neticeler verecektir. Şimdilik selâm. Burada bulunduğumu kimseye söylememenizi rica ederim.

ENVER

Gelecek Sayımızda

Amerika Cumhurreisi Lincoln'un Abdülâzize bir mektubu — Harem ve içyüzü — Piç hükümdarlar ve Papalar — İnsan eti ile köpeklerini besliyen âsi Hamza Bey — Allah ile konuşan, istediğini taş yapan İne Baba — Ali Süâvi, şahsiyeti ve bir karikatürü — Pier Benuva'nın Atatürk'e aid bir yazısı..

vergi ödemiş olurlar.. Gurur vergisi, asalet vergisi, hattâ istersen daha açık bir ifade ile abdallık vergisi..

Korkunç mezheb mücadeleleri Fransayı kan deryası haline getridiği günlerdi. 1593 yılı 25 Temmuz günü dördüncü Hanri Saint - Denis kilisesinin önüne geldi ve kapıyı çaldı. Papas seslendi:

— Kimdir o?

— Ben Kral..

— Ne istiyorsun?

— Katolik olmak istiyorum.

Kapı açıldı, Kral içeri girdi, Katolik oldu ve böylece 1598 yılında, Nantes fermanı ile Fransayı müthiş din boğuşmalarından kurtardı.

Dördüncü Hanrinin, sayısı bilinemiyecek kadar metres sahibi oluşunun sebebi gayet enteresandır. İkinci defa evlendiği sıralarda Avrupanın hükümdar ve asîl ailelerinden bir çokları teklifler yapmışlardı. Bunlar arasında Medicis ailesinden Marie de bulunuyordu. Resmine göre çok güzel olmaliydı. Fazla olarak Marie'nin ailesinden mühim bir trahoma da alınabilirdi. Floransa Dükü'nun teyzezadesi idi.

Hükümdar, 1,200,000 écu trahoma istemişti. Uzun pazarlıklardan sonra bu paranın yarısında mutabık kalındı ve 17 Ekim 1600 yılında Marie büyük bir haşmet ve debdebe içinde İtalyadan Fransaya hareket etti.

Yeni Kraliçe, Marsilyaya çıkmış ve oradan Lyon şehrine varmıştı. Kral, o sırada devam eden bir muharebeyi idare ediyordu, bununla beraber, kısa bir müddet için Lyon'a gitmeyi ve Kraliçeyi görmeyi uygun buldu. Bir gece yarısı, ayağında çizmelerle, yeni Kraliçe ile karşılaştı ve derhal suratı asıldı, çünkü, Kraliçe güzel değildi, dördüncü Hanriye gönderilmiş olan resim, en az on sene evveline aitti, ve ressam tarafından pek mübalâğalı surette güzelleştirilerek yapılmıştı.

27 yaşında, iri yarı, tahsili kıt, Fransızca bilmiyen, hareketleri kaba bu kadınla yaşamanın zorluğunu ve hattâ imkânsızlığını, dördüncü Hanri derhal anlamıştı. Metreslerile vakit geçirmekten başka çare yoktu.. Dördüncü Hanri, metres tedariki bakımından pek becerikli idi. Bunlar arasında Gabielle pek meşhurdu. Tarih kitapları, dördüncü Hanrinin metreslerinin ve gayrimeşru çocuklarının sayısının bilinmediğini yazarlar. Bu bahisde Kralın metreslerinden Madam Verneuille'in şu sözleri ise hâlâ unutulmamıştır:

— Kral, güzel san'at eserlerinden pek anlamaz, fakat buna rağmen böyle eserleri toplatır..

Kral ve Kraliçenin münakaşalı ve münazaalı hayatı devam ederken Kraliçe Mari, ortaya yeni bir mesele çıkarmıştı.. Kral ile Kraliçenin evlenmelerine ait merasim, Kralın vekâletnamesi ile İtalyada yapılmıştı. Kraliçe şimdi, muhteşem şekilde ayni merasimin Fransada da yapılmasını istiyordu.

Fakat dördüncü Hanri, hem çok masraflı olacak merasimi istemiyor ve hem de böyle bir merasimden sonra öldürüleceğine ait içinde günden güne büyüyen bir hissi kablelvukuun gerçekleşmesinden ürküyordu. Nihayet, Kraliçenin sonu gelmiyen ısrarları yüzünden bu merasimin yapılmasına muvafakat etti..

Merasim 12 Mart 1610 da yapılacaktı. O gün sabahleyin dördüncü Hanri, Sully'yi çağırtti, çok düşünceli görünüyordu. Endişeli bir sima ile şunları söyledi:

— İkinci Hanrinin öldürüldüğünü ve onun öldürüleceği günün gecesi Kraliçe (Katerin)in rüyasında, kocasının gözünden okla vurularak öldürüldüğünü ve Kraldan o gün dışarıya çıkmamasını ısrarla rica ettiğini bilirsin..

— Evet..

— Bu cinayetin, yine bir merasim esnasında yapıldığını da hatırlarsın elbette!.

— Tabiî, Haşmetpenah!..

— Bugün yapılacak merasimde veya kısa bir müddet sonra, arabamda bulunduğum sırada, benim de bıçakla vurularak öldürüleceğimi söylersem, buna ne dersin?

— Yersiz bir endişe...

— İkinci Hanride de böyle bir endişe bulunduğunu ve endişesinin yersiz çıkmadığını da unutmamışsınızdır. Daha başka vak'alar da söyliyeyim mi?

Sully cevap vermemiş, muhavere burada bitmişti!..

O gün, hiç bir müessif hâdise olmadı, fakat 14 Mayıs 1610 da, dördüncü Hanri, arabasında bulunduğu bir sırada Ravillaç adında birisi tarafından öldürüldü. Bu vakayı böylece kaydeden tarih, bir merasimden sonra arabasında bıçaklanarak öldürüleceği hakkında dördüncü Hanride bulunan ön sezişe ait bir şey söylemiyor..

Esasen ne söylenebilir ki!

H. Nezihi Erkson

Türklerin İzlanda Akını ve Müslüman olan İngilizler

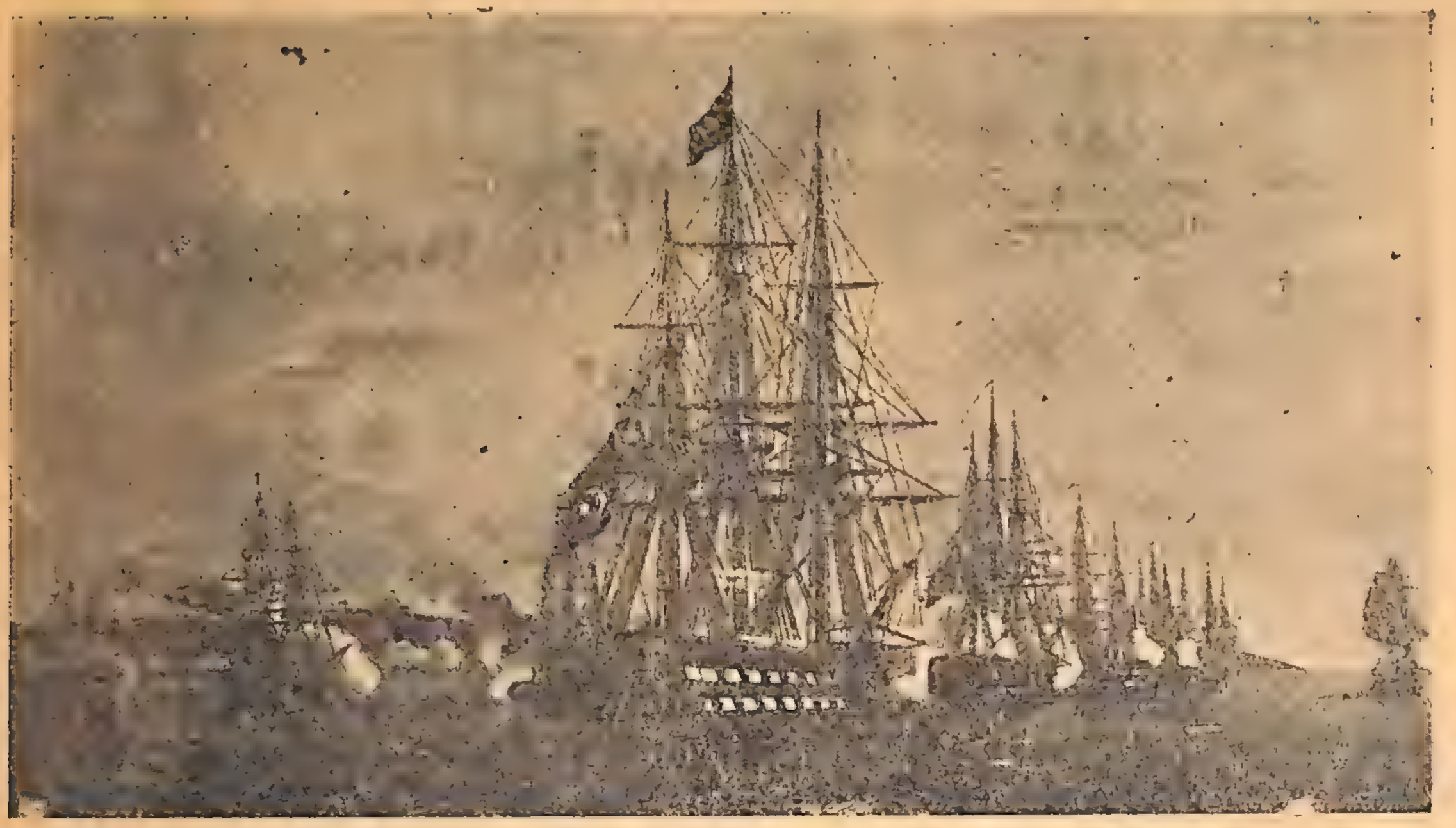

İngiliz korsanları, bir hilei şer'iye ile kendilerini ölümden kurtarmış, Cezayir korsanlarile İzlandaya akınlar yaparak senelerce geçinmişler, İslâm dininin himayesinde yaşamışlardı. Bu yazı, tarihin bu enteresan vak'asını anlatmaktadır.

Yazan:
MİTHAT SERTOĞLU

Kraliçe Elizabeth İngilterede 1557-1603 yılları arasında hüküm sürmüştür ki o sıralarda Osmanlı Devletinde Kanunî oğlu ikinci Selim, ve üçüncü Murad Padişah olarak bulunmuşlardır. Elizabeth İngilterede bir çok ıslahata teşebbüs etmiştir. Bunun başında şimal denizlerinden serbest ticareti kökünden kazıma derecelerine gelmiş olan korsanlıkla mücadelesi gelir. Nihayet bir kararla korsanlığı kanun harici ilân etti. Buna göre artık korsanlık eden İngilizler, ele geçtikleri takdirde idam cezasına çarptırılacaklardı.

Bu karar, İngiliz denizcileri arasında büyük bir yeis uyandırdı. Çünkü onların pek çoğu korsanlığı meslek ittihaz edinmişlerdi. Gemilerile denizlere açılarak başka memleketlerin, bilhassa İskandinavya, Danimarka, Fransa ve İspanyanın sahillerini vururlar, köy ve kasabalarını yağma edip halkını esir alarak satarlardı. Tecavüze uğrayan memleketler arasında bilhassa İskandinavyalılar kendilerini korumak için mukabil korsan teşkilâtı kurmuşlardı. Bunlar her gün İngiliz sahil şehirlerini vururlar ve hem de kendi sahillerini korurlar, icabında İngiliz gemilerile çarpışırlardı.

O sırada dünyanın ün almış bir denizci devleti şüphesiz Türklerdi. Akdeniz bir iç deniz kadar Osmanlı Türklerine muti'di. Resmî donanmadan maada bilhassa (Cezayir Korsanları) bütün düşmanları titretiyordu. Bunlar zaman zaman Septe boğazından çıkarlar ve uzun akınlarda bulunurlardı. Bu yüzden İngiliz denizcilerile birbirlerine yabancı değillerdi.

İşte korsanlık İngilizler için kanun harici edilince bir kısım İngiliz korsanları biricik çare olarak Cezayir Korsanları ile

ALTIN BEŞİĞİN HİKAYESİ

Topkapı Sarayında eskiden Hazinenin birinci salonunda teşhir edilen bu altın beşik, incili örtüsü ve mücevherle süslü altın bağırdakları on altıncı asır Türk kakmacılık ve kuyumculuk sanatının şâheser yâdigârlarıdır. Kıymeti ancak milyonla ölçülebilecek olan bu beşik altın üzerine işlenmiş elmas, zümrüd ve yakutla süslenmiştir. Örtüsü de gül rengi dîbâdan yapılmış, üzerine inci ve zümrüd işlenmiş ve oturtulmuştur. Beşiğin oya gibi işlenmiş altın paftaları üzerinde 1475 parça elmas, 1210 parça yakut, 520 parça da çok kıymetli zümrüd vardır. İki yan tahtalarındaki zümrüd ve elmaslar çok büyük ve temizdir..

Beşiğin topuzları ve sapı da tamamen mücevheratla örtülmüştür. Yalnız iki topuzunda sekizer elmas, beşer yakut ve on beşer zümrüd vardır. Örtünün üzerindeki incileri saymaya imkân yoktur. Bunlar, 10 milyon kadar tahmin edilmiştir. Beşiğin sekiz bağırdağile, bağırdak çubuğu da kıymetli taşlarla bezenmiştir. Bunların üstünde 140 elmas, 132 yakut, 842 zümrüd vardır. Bu şâhane beşiğin içinde bir çok şehzadeler ve sultanlar yatmış ve bir çok masum şehzadeler boğulmuştur. İçinden saltanat ihtirasının kan kokuları fışkırıyor gibidir.

anlaştılar. O zamanlar din ile milliyet birbirinden henüz ayrılmamış telâkkiler olduğu için Hıristiyanlığı bırakıp ihtida ettiler ve Cezayir Korsanlarına kılavuzluk ederek İzlanda adasına büyük bir akın yaptılar. Pek çok ganimet ve esir alıp döndüler. Tabiî resmen Müslüman oldukları için İngiliz sayılmadılar ve İngiliz korsanları için konan cezadan kurtuldular. İzlandalılar bu baskının acısını yıllarca unutamamışlardır. Bu akında Müslüman İngiliz korsanlarının eline düşen aslen Danimarkalı bir misyoner papas, bilâhare büyük bir fidye mukabilinde esaretten kurtuldu ve bu meseleye dair hatıralarını yazdı. Bu hatıralar Danimarkada basılmıştır ve biz de bu sayede Türklerin on altıncı asır sonlarına tâ İzlandaya kadar akında bulunduklarını ve bu akına iştirak etmek için bir çok İngiliz korsanının Müslüman olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz.

Lâkin iş olup bittikten sonra Müslüman kaldılar mı? Yoksa tekrar eski dinlerine mi döndüler? Burası hâlâ tarihin karanlıklarına gömülü kalmıştır.

Saraydа KULLANILAN KUVVET Macunları

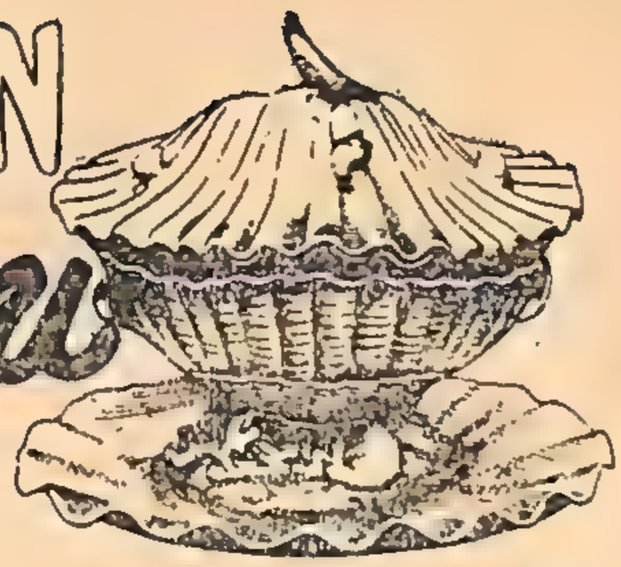

İlkbaharın ılık rüzgârları esmeğe başladığı vakit, sarayda hummalı bir faaliyet başlar ve Nevruz günü, Saray helvahanesinde büyük kazanlar kaynatılarak hassa tabiblerinin tarif ve nezaretleri ile muhtelif tertiblerde nefîs macunlar yapılırdı. Büyük itinalarla hazırlanan macunları, başta Padişah olmak üzere, sultanlar, sultanların kızları, şehzadeler, sadrâzam, şeyhülislâm, Kaptan Paşa, Tevkii Paşa, Rumeli ve Anadolu Kazaskerleri, ser etibba, makbul eşraf, İstanbul Kadısı, cami şeyhleri, Padişah İmamı, ikinci İmam, Cerrahpaşa, Kethüda, Yeniçeri Ağası, Defterdar, Reisül - Küttab, Çavuşbaşı Ağa, eminler, muhasebeciler, Bastancıbaşı ve ilh.. sabırsızlıkla beklerlerdi. Macunlar önce Başlâlâ kulesinde saklanır, sonra merasimle dağıtılırdı.

Hacı Baba macunu diye dilden düşmeyen bu macunlardan eskiler çok büyük fayda beklerlerdi. Onun için sarayda olduğu gibi büyük konaklarda da muhtelif macunlar yapılır, macun yapmak için de Mısır çarşısı attarları, kavanozları doldurup boşaltırlardı. Şimdiye kadar topladığım yüzlerce macun tertibinden iki tanesini okuyucularıma sunuyorum:

Macun tertibi: Çopçîni ve çörek otu (her birinden onar dirhem), sakız altı dirhem günlük on beş dirhem kakule iki dirhem, Fülfülü ebyaz iki buçuk dirhem, Türbit dört dirhem, Cevizi bevva üç dirhem, Ravendi çîni on dirhem, Sinameki otuz dirhem, Mahmude on dirhem..

Bu eczalar iyice döğülecek ve elekten geçirilecek, bir buçuk veya iki okka saf bal ile kaynatılacak.. Kıvama gelince ateşten indirilecek ve parmak dayanacak kadar, sıcaklığına bakılacak. Ondan sonra içine bütün eczalar atılacak ve karıştırılacak.. İyice karıştırıldıktan sonra macun bir kap içinde muhafaza edilecektir.

Bu macundan akşam sabah fındık miktarı kadar alınacaktır. Bu macun kuvvete, yellere, arka ve bel ağrısına, kulunca, basur yellerine devadır, harareti keser ve gâze cilâ verir ve nice yıllar evlâdı olmamış errele ve avretlere nâfidir. Sesi güzelliştirir, ve benzi kızartır, sancıya iyi gelir. Mideye kuvvet verir ve koca adamlara iyidir. Eğer gecede kırk defa yaklaşmak isterse bu macundan istimal eyliyeler. Asla gevşeklik gelmez. Faidesi çoktur. Ancak istimal eden zatlar nef'ini müşahede ederler.

Diğer tertib:

Şûniz yâni çörek otu 30 dirhem, zencefil Suad, havuç tohumu, soğan tohumu, atison beşer dirhem, darçın ve dar fülfül, kebabe üçer dirhem, sakız, günlük, ekber, zafran, karanfil, andız ikişer dirhem, havlican dört dirhem, ceviz bevva üç tane, Bellût altmış dirhem kavrulmuş buğday unu 120 dirhem, döğüp eleyip iki misli köpüğü alınmış yâni süzülmüş bal ile macun yapılır. 5 dirhem kullanılır.

Yazan:
Ecz. ve Kimyager
Naşid BAYLAV

Oğlu ve kızı olmıyanlara ve erkeklikten kalanlara, beli ağrıyana, belsoğukluğuna ve ciğer hastalığına, hazmı kuvvetlendirici, sancıya, omuzları ağrıyana, mafsal ağrılarına, kadın rahatsızlığına, basura nâfidir.

Sarayda yapılan Nevruziye macununun tertibi de şudur:

Anber 3 dirhem, misk iki dirhem, darçın kabuğu 250 dirhem, gülsuyu 2 okka, karanfil 50 dirhem, kırmız 250 dirhem, çöğen 80 dirhem, gül çiçeği 250 dirhem, havlican kökü 15 dirhem, melek otu kökü 10 dirhem, azak ekberî 15 dirhem, kişniş 30 dirhem, kaule 15 dirhem, Sünbülü Hindî 25 dirhem, küçük hindistan cevizi 30 dirhem, Besbase 10 dirhem, zencefil tozu 10 dirhem, vanilya tozu 30 dirhem, tatlı badem yağı 150 dirhem, civan perçemi hulâsası 2 şişe, limonî sandal haşebi 50 dirhem, öd ağacı haşebi 8 dirhem, altın varak 5 paket, şeker 200 okka.

Bugün sadece eski tıb kitablarında formülleri kalan bu tertipler zamanında bir ticaret membaı idi ve macun yapılmıyan konak hemen hemen yoktu. Mısır çarşısı da Hindistanın enva türlü otlarını doldurup boşaltırdı.

Gördüğünüz köpek canlı değil, sanatkârane doldurulmuş ölü köpeğin resmidir.

Atatürk'ü ısıran köpek

Gördüğünüz resim, Atatürk'ü ısıran Puanter cinsi çok sevdiği bir köpektir. Atatürk, köşke, bir köpek daha almıştı. Bu köpek, yenisini kıskandığı için Atatürkü ısırmış, Atatürk de onun kloroformla öldürülmesine müsaade etmişti. Aynı zamanda mulaj ve tahnit mütehassısı olan Gazi Orman Çiftliği Müdürü Bay Necdet, köpeği doldurmuştur. canlı sanılan bu köpek şimdi Gazi Çiftliğinin müzesindedir.

YUMURTA ve KURU ÜZÜMLE BESLENEN MEŞHUR AT: HAYYAM

Son Osmanlı Halifesi Abdülmecid Millî sınırlardan çıkarıldıktan sonra selâmlık resmi hümayunlarından bindiği Hayyam adlı kır Arap atı, Halkalı Ziraat Mektebine verilmişti. Ağır işlerde kullanılan bu şâhane at düşmüş, yürüyemez bir hale gelmişti. Yattığı yerden ancak kuyruklanmak suretiyle kalkabiliyordu. Bir beygir mütehassısı hayvanı orada görmüş, İnanlı harasına aldırmıştı. Hayvan biraz beslendikten sonra cevherini göstermişti. Müessese Müdürlüğü ona hususî bir kabine verdi, burada yularsız dolaştırıldı ve Hayyam çiftliğin baş aygırı oldu. Trakyada koşular kazanan bütün taylar hemen onun dölüdür. Hayyama hususî ve çalımlı bir yürüyüş temin etmek için böğürlerinde bir ameliyat yapılmıştı. Biz Hayyamı harpten evvel gördüğümüz zaman 38 yaşında idi. Öğrendiğimize göre haranın bu baş aygırı iki sene evvel ölmüştür. Böğründeki ameliyat yeri görülmektedir. Bu at aşım kudretini arttırmak için yumurta ve kuru üzümle besleniyordu.

Tarih Dünyasının vesikalar Serisinden

☆

Namık Kemal Ebüzziya Tevfik Abdülhak Hâmit ve Abdullah Cevdet

Tarafından

Abdülhamide Gizli Mektublar

Bu sahifede okuyacağınız ve şimdiye kadar neşredilmemiş mektuplar, hepinizi hayrete düşürecektir; belki inanmak istemiyeceksiniz. Biz, tarihin bazı meçhullerini aydınlatmak için bu mektupları neşrederken, bu hususta bir hüküm vermeyi gelmiş, geçmiş devirlerin tahlil ve terkiplerini yapacak tarihçilere bırakıyoruz.

Büyük Vatan Şâiri Namık Kemalin, Şâiri-âzam Abdülhak Hâmidin, Namık Kemalin büyük talebesi, Türk Basınının emekdarı Ebüzziya Tevfiğin ve en nihayet Avrupalara kaçarak neşrettiği İctihad Mecmuasile istibdada karşı hürriyet mücadelesi açan Abdullah Cevdetin bu dikkate şâyan mektupları, belki o devrin icabatı, belki de Abdülhamidin zeki siyasetinin bir neticesi sayılacaktır. Dediğimiz gibi hükmü tarihe bırakarak bu tarihî mektupları neşrediyoruz.

* * *

Namık Kemal Bey, hayatının son zamanlarında Sakızda mutasarrıflık yapmakta ve memuriyet maaşına ilâve olarak her ay hazinei hassadan elli altın almakta idi. Bu aralık oğlu Ali Ekrem de Abdülhamid tarafından Mâbeyn-i Hümâ-

Tarihin ne garip cilvesidir ki, bir gün amansız düşmanı olarak Abdülhamide karşı hürriyet bayrağını çeken Namık Kemal, bir tarihte, ona bu sahifede okuyacağınız telgrafı çekmişti.

Abdülhak Hâmid de, çok sıkıntılı zamanlarında Abdülhamide başvurmuş âcil yardım istemişti.

yun kâtibliğine tayin edildi. Kemal Bey, Sakızdan şu teşekkür telgrafını çekti:

MABEYN-İ HÜMAYUN BAŞKİTABETİ CELİLESİNE

Oğlum Ekrem hakkında şerefsudur eden inayet-i seniye-i veliyyünnimet aile-i kemteranem hakkında meşhud ayni iftihar olan hezar emsali gibi mukabelei şükran olmağla arzı mahmedetten başka söyliyecek bir şey olmadığının arzına ictisar olunur. — 18 Teşrinievvel 1304

KEMAL

* * *

Abdülhak Hâmid, Abdülhamide çok parlak cümlelerle hitap ederek para istemektedir. (Sadaka) kelimesini kullanarak ve hükümdara (Allahın gölgesi) pâyesini de vererek yazdığı mektup da şudur:

«Bu kullarının velinimet-i bi minnet-i âzam efendimiz hazretlerinden bir gûna istirhama yüzüm yoktur. Zira eltaf ve inayet-i cenâb-ı hilâfetpenahilerinin eday-i şükründen âciz olduğum gibi, hassaten ve münhasıran eser-i üluvv-ü lûtuf ve âtıfet-i hazret-i tâcidârileri olan maaş ve memuriyet-i memlûkânem dahi ehliyet ve istihkak-ı çâkeranemin fevkinde bir nimettir. Bununla beraber avatıf ve eşfak-ı seniye-i hümâyunlarına hadd-ü pâyan olmadığından bazı havayici zaruriye-i müstemindaneme mebni zammı maaş veya medâr-ı intiaş suretinde bir sadakai seniye istirhamı ile penah ve melcei yegânemiz olan şehriyar-ı mekârımı âsar efendimiz hazretlerinin cümleye şâmil bulunan mekârimi celilei mülûkânelerine kemal-i tazarrula iltiçaya cür'et eyledim. Cenâb-ı Rabbilmennan ömrü şevket ve şân-ı zıllıllahilerini efzun ve firavan buyursun âmin.

Kulları
Abdülhak Hâmid

* * *

Ebüzziya Tevfiğin de iki mektubunu neşredeceğiz. İkinci meşrutiyeti müteakip Abdülhamid aleyhinde çok söylemiş ve yazmış bulunan Ebüzziya Tevfik, bu mektuplarının birinde, evinin yanında bir ecnebiye ait arsanın hazinei hassadan alınmasını, ikincisi ile de Bakırköyünde yaptırdığı bir köşkün camlarına yapıştıracağı kâğıdların parasını Abdülhamidden istemektedir. İşte bu mektuplar:

Ebüzziya Tevfiğin bu sahifede okuyacağınız mektupları, Abdülhamid ile arasının çok dostane olduğunu göstermektedir.

Velinimetim:

Çakerhanelerinin ittisalindeki arsanın âhara satılmaması için lûtf-i hümâyunlarına mağruren vermiş olduğum on gün mühlet bugün tekmil olmuştur. Merhameten mezkûr arsanın Hazine-i Hâssa-i Şâhaneleri marifetiyle mübayaasını ferman buyurmalarını istirham ederim. Arsa bir ecnebiye satıldığı halde çakerhanelerinde oturmak kabil olmıyacaktır. Herhalde merhamet-i mülûkânelerine müracaat ederim velini'metim ferman..

abd-ı sadıkları
Ebüzziya Tevfik

Ebüzziya Tevfik Bey Bakırköyünde bir malikâne yaptırmaktadır. Bunun, bildiğimize göre, her tarafı ikmal edilmiş dahilî camlarına kâğıd yapıştırmak kalmıştır, bunun parası da Abdülhamidden şu satırlarla istirham olunmaktadır:

Cam kâğıdlarının esmanı için komisyoncı çakerlerini tazyik etmekte olmasından fart-ı hicab ile arz-ı hale cesaret eylerim ferman..

abd-i sadıkları
Ebüzziya Tevfik

ve melfufu olan puslada da bu esman şöylece izah olunmuştur:

«Evvelki fiatı 187,5 İngiliz lirası.

Muahharen ferman-ı hümayun-ı hazret-i veliyy-ün-niâmîleri üzerine yüzde on iki komisyon tenzil edildikten sonra meblâğ-ı mütebaki 152 İngiliz lira ve bir çeyrek lira.»

Abdullah Cevdetin mektubu paraya değil, nişana aiddir. Belki yakınlarına nişanlar verilmiş ve bundan mahrum kalan Abdullah Cevdet, buna sahib olmak için yanıp tutuşmuştur. Mektubu Viyana

Sefareti Doktorluğunu yaparken yazmıştır. Malûm olduğu üzere Abdullah Cevdet, Doktor yüzbaşı olarak Haydarpaşa hastahanesinde çalışırken Avrupaya kaçmış ve orada neşre başladığı İctihad mecmuasile hürriyet mücadelesine girişmişti. Sonradan bazı sebepler dolayısile Viyana Sefareti doktorluğunu kabul etmişti. İşte nişan isteyen mektubu:

Dahiliye Nazır-ı Celîli devletlû Memduh Paşa Hazretlerine

Devletlû efendim hazretleri,

El-nimmetü li-llah velinemet-i bi imtinan eb-i müşfik-i Osmaniyan Şehriyar-i kadirdan Efendimiz Hazretlerine olan ubudiyet ve sadakat-i âcizanemin halisiyet ve vicdaniyeti vasıl-ı mertebe-i sübut olmuştur itikadındayım. Binaberin bu vadi-i beyan ve hakikatte tatvil-i makali bîlüzum görürüm. Hem itikad-i salif-ül-arz-ı bendegânemin isabetine burhan ve nişane-i zerrin olmak hem de bendeniz gibi esdikay-i bendegân-ı hilâfetpenâhi idadına dahil bulunmakla müftehir olanlara bir nümune-i teşvik gösterilmek üzere mertebe-i bülend-i sık ve ubudiyet-i halisimla mütenasib bir rütbede nişan-ı zîşeref ve şânın inha ve tevcihi eltaf-ı esdikanüvaz-ı devletlerinden istid'a eyliyorum. Olbabda re'y ve ferman hazret-i men leh-ül-emrindir.

28 Mayıs 1901
Viyana
Tabib-i Sefaret-i Seniye
Doktor
Abdullah Cevdet

Dahiliye Nazırı Memduh Paşa da Abdullah Cevdetin yukarıki mektubu üzerine Abdülhamide şu arizeyi sunmuştur:

«Veliniimet-i biminnetimiz Padişahımız Efendimiz Hazretlerine olan ubudiyet ve sadakatından bahsile münasib rütbeden nişan-ı zîşan ihsaniye âtıfet-i cedide-i cenab-ı hilâfetpenâhiye mazhariyeti istirhamına dair Viyana Sefaret-i Seniyesi tabibi Doktor Abdullah Cevdet Efendi tarafından vürud eden mektub leffen takdim kılınmış ve mumaileyh geçen sene dahi bu vechile tazarru'da bulunmuş olmağla emr ü ferman hazret-i men leh-ül emrindir.

24 Safer 1319 ve 29 Mayıs 1317
Dahiliye Nazırı
Memduh

Bir Genç Kız Mezarı

Bu bir krem kutusu değildir. On sekiz yaşının taravetini yaşarken ölen Frikyalı bir kızın yakılan kemiklerini içinde saklayan bir sandukadır. Sinada (eski Afyonkarahisar)ın ak mermerinden yapılmıştır. Çok kıymetli bir sanat eseri olan bu lâhid, Afyonkarahisar'ın Süğlü köyünde bulunmuştur. Dördüncü asra aittir. Şimdi Afyonkarahisar müzesini süslemektedir.

RESİMLİ OSMANLI TARİHİ

Forma halinde ve mecmuamıza ilâve olarak verdiğimiz (Resimli Osmanlı Tarihi) için üç renkli bir kapak hazırlanacak ve formaları biriktiren okuyucularımıza bu kapak maliyet fiyatından verilecektir. 30 formada bitirilecek olan (Resimli Osmanlı Tarihi)nin fihristi ayrıca ilâve edilecek, bundan başka gene bazı nadide resimler kuşe kâğıda basılmış olarak metne ilâve edilecektir.

Türklerin Amerikaya Askerî Yardımı

Bu yazı Türkiye ile Amerika arasında dostluk münasebetlerinin pek eski tarihlerde başladığını açıklamaktadır.

Yazan:

FUAT EZGÜ

Geçen asırda Türk — Amerika dostluğunun çeşitli tezahürlerinden birisi de, 1855 yılında, Amerikan ordusu nakliye işlerinde kullanılmak üzere Birleşik Devletler hükûmeti tarafından Türkiyeden develer satın alınması vesilesile, Abdülmecid'in Amerikalılara bir çift erkek ve bir çift dişi deve hediye etmiş olmasıdır.

Amerikan Hükûmetinin, ordusunun nakliye işlerinde deve kullanmak ihtiyacını hissetmesi; 8 Mayıs 1846 da başlıyarak Amerikan kuvvetlerinin kazandıkları bir çok zaferlerden sonra 2 Mayıs 1848 de imzalanan (Gudaloupe Hidalgo) muahedesile sona eren Birleşik Devletler — Meksika harbi esnasında olmuştur. Amerikada bugünkü Caliphornia, Nevada, Utah eyaletlerile, Colorado'nun bir kısmını ve Arizona ile New - Mexico eyaletlerini Amerikalılara kazandırarak Birleşik Devletlerin, çok büyük ve kudretli bir memleket olarak dünya siyaseti sahnesine çıkmasını sağlayan bu harbin harekât sahalarını, çöllerle çevrili ve pek az meskûn geniş mıntakalar teşkil etmişti. Bu harp esnasında Amerikan ordusu, iaşe ve ikmal meseleleri için nakliye işlerinde bir çok güçlüklerle karşılaşmıştı. Motörlü nakliye vasıtalarının henüz icad edilmediği bu devirde, Amerikan Genel Kurmayı çöl muharebelerinde ve askerî nakliyat işlerinde develerin ne kadar kıymetli yardımcılar olabileceğini anlamıştı. Şark devletlerinin, tarihin en eski devirlerinden beri yaptıkları harplerde ve müstemlekecilik siyaseti güden büyük Avrupa Devletlerinin XIX. asır esnasında giriştikleri müstemleke harplerinde; çöl mıntakalarında, nakliyat işlerinde deve katarları kullanarak nasıl bir çok başarılar elde ettiklerini anlıyan Amerikan hükûmeti, askerî ihtiyaçlar için develer kullanarak kararını vererek gu hususta Osmanlı İmparatorluğuna baş vurmuştu.

Bu iş için, 1855 yılında, Amerikan donanmasına mensup bir nakliye gemisi (sonraları Birleşik Devletler iç harbinde —iftirak harbi— büyük başarılar göstererek Amerikan deniz kuvvetlerinin şöhretli bir Amirali olan) David Dixon Porter adında bir bahriye zabitinin kumandası altında İstanbula gönderilmişti (1).

Başbakanlık Arşiv Umum Müdürlüğünde muhafaza olunan Bâbıâli evrakı arasında, Sadrâzam Fuad Paşa tarafından

---

(1) D. Dixon Porter, Birleşik Devletlerin ilk İstanbul elçisi olan Komodor David Porter'in oğludur. Bu zat, Amerikan donanmasının efsanevî bir kahramanı olup âdeta Amerikalıların Nelson'u sayılabilir. 1831 - 1843 yılları arasında İstanbulda elçi olarak kalmış, Mahmud II-nin şahsî dostluğunu kazanmış, Türkiyeyi ve Türkleri çok sevmiş bir denizci ve diplomat olan Komodor David Porter an'anevî Türk - Amerikan dostluğunun ilk kurucusudur; çok sevdiği İstanbulda vazifesi başında hayata gözlerini yummuş ve cenazesinin Amerikaya nakli esnasında Türk Hükûmeti muhteşem bir cenaze merasimi tertip etmişti.

Padişah Abdülmecide gönderilen 1 Rebiülevvel 1272 (1855 Ekim ayı) tarihli bir arz tezkeresi ve melfufundan, Amerikan gemisinin İstanbula gelmiş olduğunu ve bu meselenin bahis mevzuu edilerek Padişahın iradesi beklenildiğini öğrenmekteyiz; Sadrâzamın arz tezkeresinde aynen şöyle deniliyor:

«Amerika devletinde deve kullanılmasına karar verilerek otuz re'es devenin celbi zımnında Devleti Müşarünileyha tarafından Dersaadete bir sefine gönderilmiş olduğundan bir çifti erkek ve bir çifti dişi olmak üzere iki çift devenin itası iltimasına dair Sefaretin varid olan bir kıta tahriratı tercümesinin hulâsası manzuru Şehinşâhi buyrulmak için arz ve takdim olundu. Taleb olunan iki çift deve cüz'iyat makulesinden ve itası şânı meâlişan Cenâbı Pâdişahî iktizasından olmakla âlâsından tedarik ve sefarete itasile bedelinin hazinei celileden tesviye ettirilmesi her ne veçhile iradei seniye...».

Bu arz tezkeresinin altında yazılı bulunan iradei seniyeden, Amerikan hükûmetinin ricasının Abdülmecid tarafından kabul edildiğini öğreniyoruz. Arz tezkeresile birlikte Padişaha takdim olunan, Amerika Sefareti tarafından Hariciye Nezaretine gönderilen 29 Ekim 1855 tarihli tahriratında, Birleşik Devletlerle Türkiye arasında mevcut iyi dostluk münasebetlerinin bir nişânesi olarak iki çift deve ita buyrulursa Amerikalıların bundan son derece mahzuz olacakları da bildirilmektedir.

Ancyclopedia Britannica'nın (David Dixon ve Porter) maddesinde, 1856 yılında da yine bu Amerikan deniz subayının kumandasındaki nakliye gemisinin Türkiyeye ikinci bir sefer yaparak Amerikaya develer nakledildiği kaydedilmektedir. Bâbıâli resmî vesikalarından, Türkiyeden satın alınan bu ilk parti otuz deveye, Abdülmecid tarafından Birleşik Devletler hükûmetine hediye edilen iki çift devenin de ilâve edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yalnız, bu develerin Amerika iklimile imtizaç edip edemedikleri ve orada çoğalıp çoğalmadıklarını ve Amerikalıların hangi yıla kadar askerî nakliyat işlerinde deve kullanmağa devam ettiklerine dair yaptığımız araştırmalarda, bu hususta yeter derecede Amerikan me'hazini memleketimizde bulamadığımızdan, bilgi edinememiş bulunuyoruz. Bu meselenin yadınlatılması, ancâk, Amerikada bulunan ve doğrudan doğruya Amerikan kaynaklarından faydalanmak imkânlarına sahib meraklı bir vatandaşımızın gayret ve çalışmasile mümkün olabilecektir.

Mervan'ın dilini kedi yedi

İbni Taktaka Arapça Kitab-ül-Fahrî'sinde son Emevî Halifesi Eşek Mervan'ın ölümünü anlatırken der ki: «Buna savaşlardaki sabrından dolayı «Eşek Mervan» derlerdi. Mervan Kûfede baş kaldıran Hazreti Alinin oğlu Abdullahın askerine yenildikten sonra Mısıra kaçmıştı. Abdullahın askeri kendisini adım adım takip ediyordu. Mervan Said köylerinden Borir'de bir harp kabul etti. Müsademenin şiddetinden ve sıkıntıdan Mervanın sar'ası tutmuş ve yere düşmüştü. Kûfelilerden bir asker yanına sokuldu. Bir hançer darbesile Mervanın kellesini gövdesinden koparıp, kesik başı şöyle elinde hırpaladıktan sonra dışarıya çıkan dilini kökünden kesip attı. Orada bulunan bir kedi Mervanın dilini yedi. Kesik baş sonra Kûfede bulunan Seffah'a gönderildi. Seffah kendisine sunulan bu kanlı armağanın önünde secde etti. Başını kaldırdıktan sonra:

— Mervan! Çok şükür, Tanrım beni sana üstün kıldı. Seni yendim. dedi.

Evli iken başkasile gayrimeşru münasebette bulunduğu için taşla idam edilen kadın..

Taşla İdam Edilen Günahkâr Bir Kadın

Yazan:
NİYAZİ AHMET BANOĞLU

O gün, ara sokaklar ve umumî caddeler, sanki birer nehir yatağı olmuş ve Sultanahmed meydanına sadece insan dolduruyordu. Heyecan, merak ve hiddet son haddini bulmuştur. Gittikçe artan uğultu, pek yakında korkunç bir galeyanın başlayacağını anlatıyordu.

Hâdise mühimdi, heyecanlı idi ve meraklı idi. O kadar ki, devrin hükümdarı Avcı Mehmed bile Sultanahmed meydanına nâzır Fazlı Paşa Sarayına gelmiş, biraz sonra vukua gelecek hâdiseyi seyre hazırlanmıştı.

Kavuklu din adamları, habire münakaşasını yapıyorlardı:

— Zinada dört şahid lâzımdır. Peygamberimiz Efendimiz zamanında (1) recm'olunan Mâiz:

— Ben zina ettim Yâ Resulûllah.. diye itirafda bulunmuş, Hazreti Peygamber her itirafda öbür tarafına dönerek Mâize dört defa tekrarlatmış, sonra recm'olunmasını emretmişti.

— Demek o zamandanberi recm bir daha olmamış öyle mi?

— İşte bugün ikincisi olacak..

Evet, bugün, Aksarayda oturan haffaf Abdullah Çelebinin nikâhlı karısı, Sultanahmed meydanında, yılanlı taşın yanında kazılacak çukura yarı beline kadar gömülecek, sonra galeyan haline gelmiş halkın atacağı taşlarla parçalanarak öldürülecekti.

Halk, hakikaten galeyanda idi. Çünkü bir evli kadın hem gayrimeşru müna-

(1) Kitab-ül Curer. S. 60

sebette bulunmuş, hem de bu işi bezzaz bir Yahudi ile yapmıştı:

— Hain kadın..

— Alçak namussuz.. sesleri ağızdan ağıza intikal ederek yayılıyor, genişliyor, zaman zaman binlerce insan ayni kelimeyi tekrarlıyordu.

Herkesin elinde, cebinde taşınabilecek kadar taş vardı ve herkes saatlerdir taşıdığı bu taşı zaniyeye atabilmek için çırpınıyordu.

Abdullah Çelebinin güzel karısı, evvelden kazılan çukurun içine yarı beline kadar gömüldüğü vakit şer'i şerif mucibince bu idam hükmünü vermiş olan Beyazîzade Ahmed Efendi:

— Koltuğuna kadar, koltuğuna kadar gömülsün.. diye haykırdı.

Fakat sesi duyulmadı. Gömme vazifesini gören cellâd ve Yeniçeriler, artık sabrı tükenen halkın taş yağmuru altında kalmışlardı.

Bütün yol boyunca yalvarmaktan ve günahsız olduğunu söylemekten bitkin bir hale gelmiş olan genç ve güzel kadın, artık ölümle karşı karşıya gelmiş insanların ifadesi güç gayritabiî haline girmişti.

Yeniçeriler, taş yağmurundan kendilerini kurtarmak için birer kenara fırladıkları vakit, on binlerce insanın gök boşluğunu dolduran müthiş uğultusunu tiz ve canhraş bir feryad bastırdı. Bu öyle bir haykırış, öyle bir can hevlile yalvarış ve isyan edişti ki, bir anda havaya kalkan eller öyle kaldı, uğultu dindi, meydanı derin, biraz evvelki uğultu kadar korkunç ve ürpertici bir sükûn kapladı. Sanki herkes taş kesilmişti.

Bu sessizlik ve tereddüd birkaç saniye sürdü. Sonra tek bir ses:

— Urun.. Urun kahbeye... diye gürledi.

Uğultu tekrar başladı, ağızlar tekrar köpürdü ve bir dakika sonra Abdullah Çelebinin güzel karısı atılan taşlar arasında görünmez olmuştu.

Hüküm yerine gelmişti. Şimdi ikinci sahnesi başlıyordu. Bir gün evvel korkudan İslâm dinini kabul eden ve bu suretle idam edilmekten kurtulacağını uman bezzaz Yahudi idam edilecekti. O, bekâr olduğu için taşlanmaktan kurtulmuş, fakat cellâdın satırından kurtulamamıştı.

Sır vermiyen Server Dede

(13 üncü sahifeden devam)

azabı içinde çırpınırken, sadece bir tek teselli noktası buluyor:

— Padişahımız Efendimiz, belki de beni tecrübe için adam gönderdi.. diyordu.

Fakat çok geçmeden cellâdı yağlı kemendi ve işkence takımları ile karşısında görünce, o teselli de kâr etmedi ve ister istemez boynunu teslim etti.

Sabahleyin veziri âzamı saraya dâvet eden Padişah, hâdiseyi, Defter Emininin küstahlığını anlattı. Vezir:

— Devletlû Sultanım, dedi. Geceleyin Defterhanenin açılmasını büyük dedeniz Fatih Hazretleri bir kanunname ile menetmiştir. Server Efendi vazifeperver, sadık bir bendenizdir. Yoksa, sizin fermanınıza râm olmaması mümkün müdür?

Padişah, bu açık hakikat karşısında emrini geri aldı :

— İdam cezası infaz olunmasın.. dedi. Fakat iş işden geçmişti. Kanuna riayet için ferman dinlemiyen Server Efendiye karşılık idam hükmünü alan cellâd bir dakika vakit geçirmeden vazifesini yapmıştı. Kapıcıbaşı geri döndüğü vakit Server Efendinin gömülmüş olduğunu haber verdi.

Padişah, bu vazifeşinas memurun haksız idamına üzülmüştü:

— Onu, gömüldüğü yerden çıkarın, çok sevdiği ve uğrunda canını verdiği defterlerinin bulunduğu yere gömün.. emrini verdi.

Ertesi gün, muhteşem bir cenaze alayı ile Server Efendiyi defterlerinin bulunduğu yere gömdüler ve sandukasına şu yazıyı yazdılar:

Ser verip sır vermiyen Server Dedenin ruhuna ihlâs ile elfatiha. «Sene 1180»

Ve Server Efendi, bundan sonra Server Dede oldu, ermişler mertebesine erişti (1).

---

(1) İstanbul Sarayları C. I. S. 286.

Osmanlı Tarihinde Kadı Şekavetleri

Saf Türk Köylüsünün kanını sülük gibi emen cahil kadıların yaptıkları, hem gülünç hem de korkunçtur. Bu sahifelerde akıllara sığmaz marifetlerini okuyacaksınız.

Yazan: Derviş KARAMANOĞLU

Bazı kelimeler vardır ki iki dudak arasından çıkarken onun zıddı da kafanın içinde şimşek gibi parlar. Meselâ: «Kadı» derken insan rüşveti hatırlar.

Bütün tarih boyunca rüşvet almak, zulûm etmek «Kadı»nın eşit bir mânası olmuş gibidir. «Allah hekime, hâkime muhtaç etmesin!» Türklerin pırlantalaştırdıkları bir Atalar sözü haline gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan, doğuşundan çok evvel, İslâmın ilk devirlerinde bir Arap Şâiri:

— Zamanımızın kadıları hırsız olmuşlardır. Parmağımdaki yüzüğün taşını çalarlar diye onların ellerini sıkmaktan korkarım! demiştir.

Eskiden levha halinde hâkimlerin başı ucuna asılan «Adalet yurdun temelidir» anlamına gelen bir büyük sözü, hakikaten sözlerin de en büyüğü idi.

Yıldırım Bayezid ordulariyle batıdan doğuya, doğudan batıya, kuzeyden güneye, güneyden kuzeye yıldırım gibi akarak yurdun sınırlarını genişletir, halkı refaha ve huzura kavuşturmaya çalışırken devamlı zaferlerin, büyük ganimetlerin sağladığı taşkın servet tebaasını tatlı ve uyuşturucu beşiğinde sallar gibi olmuştu. Başta Veziriâzam olduğu halde devlet ulları ve memurlar arasında suiistimaller çoğalmıştı. Kadılar arasında rüşvet alma bir salgın haline gelmişti. Padişah Malatya ve Erzincanı aldıktan sonra Bursaya dönerken kadı zulûmlerinin derin halk tabakalarını tâ yüreklerinden vurduğunu acı acı duymuştu. Anadoluda ve Rumelide teftişler yaptırdı. Ne kadar kadı varsa hepsini, bir rivayete göre seksenini Bursa Yenişehrine getirtti, tahtadan çatma bir eve doldurttu, etrafına odun yığdırttı ve sonra Çandarlı Hayreddin Paşanın oğlu Veziriâzam Ali Paşaya şu emri verdi:

— Bunları oda (ateşe) vurun yansınlar!. Tâ ki halk bunların zulûmlerinden kurtulsun!.

Kadılar arasında Veziriâzamın ve diğer devlet büyüklerinin pek çok yakınları, hısımları, kendilerine muazzam menfaatler sağlayanları vardı. Ali Paşa zekâsının bütün kudretini, dilinin bütün kandırma kabiliyetini harcadı. Fakat Yıldırımın çelik iradesini yumuşatamadı. Padişah:

— Odunların üstüne biraz da bezir dökün ki çabuk kül olsunlar!... diyordu.

Padişahın zenci maskara bir nedimi vardı. Sadrazam onunla konuştu. Kadıları kurtarırsa 20 bin filori vereceğini vâdetti.

Haşebli gözde yol elbisesini ve ayakkabılarını giydikten sonra Padişahın huzuruna çıktı. Yıldırım hazırlıklı soytarıyı görünce hayretle sordu:

— Ne oluyor Ağa?

Kara ağa yalvaran bir sesle:

— Sultanım! dedi.. Beni Bizans tekfuruna elçi gönderiniz!..

— Ne yapacaksın orada?..

— Gideyim tekfurdan papazlar istiyeyim.

— Bire devletsiz!.. Papazları ne yapacaksın?.

— Bizim kadıları yakalım, Tekfurun papazlarını kadı yapalım.

— Kadılıkları kendi kullarıma versem olmaz mı?

— Şahım onlar okumuş değillerdir. Kadıların âlim olmaları lâzımdır. Tekfur

papasları çok âlimdir. Sen kadıları kıra-rak Kur'anın hükümlerini bozuyorsun, İncil de hakdır. Papaslar bu yurdda İncilin hükümlerini yürütsünler bari...

— O halde ne yapalım ağa?.

— Daha fazlasına benim aklım yetmez, hünkârım, bunu paşaların daha iyi bilirler...(1).

Soytarı Padişahı balmumu gibi yumuşatmıştı. Yıldırım Gazi Ali Paşayı çağırdı. Sadrazam kadıların tahsisatlarının «düşelek'lerinin» azlığını, muayyen olmamasını ileri sürdü. Daha geniş hayat sağlayan bir gelir temin edilirse kadıların rüşvet almıyacaklarını söyledi.

Padişahtan kadılara yaptıkları işlerden binde yirmi nisbetinde harç almaları hakkında bir irade aldı. Bu suretle de kadıları kurtardı.

* * *

Eskiden kadıların vazife görecek müstakil binaları, mahkemeleri pek yoktu. Çok kere evlerinde ve seyyar halde vazife görürlerdi. Cübbelerinin cebinde defterlerini taşırlar, herhangi bir müracaatı derhal hüccete bağlarlar, tescil ederlerdi. İmparatorluğun çöküntü devirlerinde halk kadılardan yaka silkiyorlardı, onların zulûmlerinden, şekavetlerinden bıkmışlardı.

Topkapıdaki evinde oturan bir kadının işsizlikten canı sıkılmıştı. Penceresinden sokağı seyrediyordu. Kalenin duvarı dibine oturmuş güneşliyen iki köylü gözüne ilişti. Hemen muhzırını gönderdi, bunları huzuruna getirterek soruşturmaya ve duruşturmaya başladı:

— Oğlum adın ne?.

— Mehmed!

— Nerelisin?

— Silivriliyim.

— Ya oğlum seninki?

— Ahmed.

— Sen nerelisin?

— Ben de oralıyım efendim.

— Mehmed oğlum senin Ahmeddden alıp vereceğin var mı?

— Hayır.

— Ya Ahmed senin?..

— Benimde ondan alıp vereceğim yok!.

— Sizin birbirinizden alıp vereceğiniz olmadığına şer'ile hükmediyorum. Derhal harcını yatırarak ilâmını alınız.

— Aman kadı efendi hazretleri!.. Bizim birbirimizden hiç bir dâvamız yok ki..

— Hüküm hükümdür. Hele siz bir kere harcı verin. Belki ileride böyle bir dâvanız olabilir. Başka söz dinlemem. Al muhzır bunları dışarıya!..

Osmanlı İmparatorluğunun altın çağı sona erdikten sonra kadılarla kara softalar elele vermişler, üç kıt'aya söz geçiren Koca İmparatorluğu çökertmek ve yıkmak için ne lâzımsa yapmışlardır. Başbakanlık arşivinde bulunan ve padişahlar tarafından alâkadarlara yazılan emirleri ihtiva eden «Mühimme defterleri»ndeki hükümlerin yüzde yetmişinden fazlasını softa şakavetleri ve kadı zulûmlerini imha için yazılanlar teşkil eder. Biz bu defterlerden en geniş ve müsamahalı mühayileleri çatlatacak kadar tüyler ürperten ve yirminci asrın cinayet romanlarını gölgede bırakacak kadar kanlı ve esrarlı olan kadı zulûmlerini ve cinayetlerini topladık, bunları «Tarih Dünyası» okurlarına sunacağız. Bu hükümlerde insanların burunlarına ayı gibi zincir takan, ölüleri mezarlarından çıkararak arzularına râm olmıyanların bahçelerine attırıp onlar tarafından öldürüldü diye takibe geçen, kadınları memelerinden, erkekleri başka yerlerinden asan, insan etlerini köpeklere yediren, kadınların oyluklarını kızarmış demirlerle dağlayan, kızları ve genç kadınları yakalayıp başka yerlerde cariye diye sattıran, adını hutbede okutmak isteyen, bînamaz ararız diye köylüleri haraca kesen, kadın hamamlarına girip beğendiği kızı ve kadını alan, yol kesen, adam öldüren, Hıristiyanlara şapka hediye eden ve kilise yaptıran, nikâhlı kadınları kocalarından ayırıp başkalarına nikâh eden ve daha akla gelmiyen, hayale sığmayan kötülükler yapan kadılar bulduk.

---

(1) Neşri. Cild 1, sahife 338 ve Devleti Osmaniye tarihi: Cid 1, sahife 276.

Konstantine Türbe Yaptırmıyacağız

(15 inci sahifeden devam)

tan Ahmed çeşmesinin yerinde bulunan Jüstinyen (4) heykelinin atının ayakları altında teşhir ettirmiş, sonra da Anadoluya gönderilerek dolaştırılmıştır. Üzerinde altın kartallar bulunan erguvani fotinlerinden Konstantinin olduğu anlaşılan cesedi bir rivayete göre derisi yüzülmüş, içine saman doldurularak, başka bir rivayete göre de tahnit edilerek bütün yurdda dolaştırılmış ve Müslüman hükümdarlara gönderilmiştir. Sonra ne olduğunu söylemezler. Bazıları cesedin şu yerlere gömüldüğü hakkındaki rivayetleri yazarlar:

Galatada bir yer,, Topkapıda bir yer, Sulu Manastır, Balıklı ayazması...

İmparatorun cesedinin ezilip belirsiz olduğunu, İstanbuldan kaçırıldığını yazanlar olduğu gibi onu azizler derecesine yükselterek bir mağarada ibadetle meşgul olduğuna, zamanı gelince çıkacağına, hattâ göğe Hazreti İsanın yanına çekildiğine inananlar bulunduğunu söyliyenler de vardır. Hitlerin sağ olduğuna inanlar bulunduğu gibi... Zeyrekdeki ayazma suyunun Konstantinin kanından fışkırdığına inanan safdillerin bulunduğunu da yazarlar. Hammer gibi bazı tarihçiler Konstantini iki yeniçerinin öldürüldüğünü söylerler (5).

Gerek muasır kaynaklarda, gerek daha sonraki menbaalarda Konstantinin mezarının Vefada, Aziz Ogan'ın söylediği yerde bulunduğu hakkında ufak bir işaret bile yoktur.

Vefa meydanı bilhassa 19 uncu Asır İstanbulunun en şöhretli ve kalabalık bir yeri idi. Vefa çeşmesinin üstündeki sedde ve yol aşırı karşısında Süleymaniye minareleriyle boy ölçüşen muazzam çınarlar ve sıra kahveler vardı. Bu sık ağaçlı yerde yazın güneş yere düşmezdi. Seyyahlar eski İstanbulun karakteristik hususiyetini yaşatan bu semti severlerdi. Bu yıllarda misafirlerden ve seyyahlardan para çekmek ümidile Pabuççu hanı denilen harabede iki mezar bulunduğu işaa edilmeğe başlandı. Bunlardan birisi Konstantinin, öteki de İmparatoru öldürdüğü için Fatih tarafından idam edilen askerin idi. Buna da (Arap Baba) dediler. Açık gözler yazma kitaplardaki (AZAB)ı (Arap) gibi okumuş olacaklar ki böyle adlandırdılar. Avrupalılar bunu «zenci» yaptılar. Bütün propagandaya rağmen bu uydurma mezarlar İstanbulda ne Müslümanlar, ne de Hıristiyanlar arasında, hattâ ne de seyyahlar arasında umulan rağbeti hiç bir zaman bulmadı. Balkan harbinden sonra İstanbulu Yunanlılara peşkeş çektirmek için Elen parasile «İstanbulun Fethi ve Muhasarası» adlı bir kitap yazan Fransa İlim Akademisi âzasından Güstave Schlumperger bile bu mezarların uydurma olduğunu ileri sürerek şiddetle tenkid eder ve: «Ne muasır ve ne müahhar hiç bir vak'anüvis Konstantinin gömüldüğü yeri kat'iyetle söylemez. Söylenenlerin hepsi hurafe ve masaldır» der.

Fatihin vakfiyeleri meydandadır. Bunlarda Fatihin; Konstantinin mezarında mum yakılmak için tahsisat koyduğuna rastlanamaz. İslâm an'anesi bir müslümanın ağır günahkâr bile olsa Hıristiyan mezarlığına ve Hıristiyanla yanyana gömülmesine müsaade etmez. Hıristiyanların gömülüş şeklile müslümanların gömülüş şekli de ayrı ayrıdır.

Şimdi Vefada Himmet ve Kahve sokaklarının arasında Nuri Gül'ün evinin arkasında çöp ve moloz altında kalan bu iki uydurma mezarın yerinde tâ fetihtenberi Osmanlı Sarayının ikinci ahırı (ISTABLİ AMİRE'si) vardı. Saraya ait atların bazıları ve bütün arabalar burada dururdu. İstanbul Beyazıd Umumî Kütüphanesinde 5175 numarada kayıdlı bulunan Pertev Paşanın 977, 978 ve 980 tarihli vakfiye ve mülknamelerinden öğrendiğimize göre şimdi bir yüzü Koğacılar caddesi, bir yüzü Vefa meydanı ve Kâtib Çelebi caddesi, sağı Kirmasti medresesi ve Vefa bozacısı dükkânı ve diğer evlerle, sol tarafı da Revanî Çelebi, Himmet, Kahve, Akifpaşa sokaklarile sınırlandırılan arsanın yerinde vaktile Pertev paşanın Mimar Sinana yaptırdığı muazzam bir sarayı ile altlarında bodrumlar bulunan 36 odalı ve on dükkânlı kervansarayı vardı. Bu yapıları sol taraftan yüksek bir duvar İstabli Amireden ayırıyordu ki bu duvar hâlâ ayaktadır. Vakfiye ve mülknamelerde sarayın ve kervansarayın sınırları bir plân gibi gayet açık ve çok mufassal gösterilmiştir. Başbakanlık Arşivinde Muallim Cevdet tasnifi saray kısmında 4177 numarada kayıtlı vesikalardan bu İstabli Amirenin H. 1204 tarihinde faal bulunduğunu öğreniyoruz. Sonra yanmış ve yeri harabe halinde terkedilmiştir ki işte bu sırada mezarlar uydurulmuştur. Zeyrekte Veynuk Şücaaddin camiinin

Son Halife Abdülmecid

(23 üncü sahifeden devam)

sinesinde, indinde artık bir hiçten ibaret olduğunu da henüz idrâk edemiyen Halife, benliği ile için için mücadele ediyor, mütavaatı gururuna bir türlü yediremiyor. Nihayet; cüreti yine şahlanıyor. Alnını kırıştırarak mânalı bir gülümseme ile, Valiyi ve Polis Müdürünü baştan ayağa süzdükten sonra soruyor:

— Sarayımdan beni cebir ile mi çıkaracaksınız?..

İkisi birden ayni zamanda cevap veriyorlar:

— Evet.. İcabettiği takdirde maalesef öyle efendim!..

— Evet.. Aldığımız emrin icabı olarak!...

Çehresi sararan Halife kaşlarını çatarak:

— Yaaaa öyle mi?..!.

Diyor ve bakışlarını Vali ile Polis Müdürünün yere eğik yüzlerinde gezdirerek sert bir sesle ilâve ediyor:

— Muhalefet ve mukavemet gösterirsem ne olacak?..

Abdülmecid Efendinin bu suali kadar da tavırlarından anlaşılıyordu ki; sarayın iç ve dış vaziyetlerinden haberi yoktu. Kendini de, güvendiği adamlarını da, herhalde serbest sanıyor, kimbilir ne gibi kuruntulara kapılıyor, ne gibi teşebbüslere atılmayı arzuluyordu. Fakat; hiç bir şey yapacak ve yaptıracak; eğer hakikaten varsa; taraftarlarını ayaklandıracak vaziyette değil idi. Çünkü; daha akşam karanlığı basarken; saray, millî bir çenber ile çevrelenmiş, hariç ile olan münasebetleri kesilmişti. Telgraf dairesi işgal edilmiş, telefonları kullanılamıyacak bir hale getirilmişti. Sarayın bütün koridorlarına alâkalı memurlar dizilmiş ve mabeyinci, yaver, kâtip vesaire gibi büyük küçük bütün memur ve müstahdemlerin bulundukları odaların önlerine nöbetçiler konmuştu.

Mareşalın Mektubu

(4 üncü sahifeden devam)

İslâm mütefekkirlerinin bir kısmı da bu an'anenin tesiri altında kalmışlardır. Fakat hakikatte islâm dünyayı terketmemiştir. İslâm adem değı, (vacib-ül vücud) akidesini tutmuştur.

İnsan yaşıyarak düşünür, düşüne - rek olgunlaşır, hakikate ulaşır ve ermiş olur ki, buna (Ehl-i hal) derler.

Kızım biraz da sıhhatinden bana malûmat ver. Kuşlar hakkındaki düşüncelerin ne kadar his ve hayata yakındır. Bütün zî-hayat, cemadata nazaran biraz akrabadırlar.. ilâh.

Köprülüler Devrinde İstanbul

(12 nci sahifeden devam)

tanbulun siyasî nüfuzundan bahsederken şu mütaleada bulunuyor: «En gayri medenî milletler gibi en medenî milletler de; Türkiyeye karşı boyun eğerlerdi. Bunlar, Türkiyenin silâhındankorkarlar, teveccühünü celbe çalışırlardı. Şarkın payitahtı hükmüne giren İstanbul, kendi eşiği önünde iyi giyinmiş elçiler, nâmdar ricacılar seyrederdi.

Osmanlı tahtının etrafında bir «dirseği yere koymak» müsabakası vardı. Buhara Emîri geniş Asyanın en uzak şehirlerinden Emirül - Mü'minini tebcil için adamlar gönderdiği gibi, İmparatorun ve Lehistanın murahhasları da şehre büyük bir tantana ile dahil olurlardı.

Nuantel'in ifadesine göre: Avusturya İmparatorunun murahhası, merhum Fazıl Ahmet Paşanın eteğini öperken burnunu o kadar yere sürtmüş ki, Padişahın kıymettar halısında kan lekesi bırakmış..

---

karşısında Karagöz bahçesindeki ayazmada Fatih zamanında bir mâbed bulunduğunu, Fatihin ve İstanbulun ilk kadısı Hızır Bey Çelebinin vakfiyelerinden ve tedavül kayıdlarından öğreniyoruz. Başbakanlık Arşivinde 670 numarada kayıdlı bir defter de bize bu semtin bir aralık Yahudilerin istilâsına uğradığını, mahalle tamamen Yahudileştiği için buradaki mescidlerin uzun müddet muattal kaldığını öğretiyor. Burada bir de Güreşçiler = Pehlivanlar tekkesi vardı.

(1) Tarihi Eb-ülfeth. sahife 53.

(2) Tarihi Sultan Mehmed Hânı Sâni: Sahife 81, 87.

(3) Belleten sayı 49, sahife 146.

(4) Kitab-ül-İşarat Fi Marifet-iz-Ziyarat. Hususî Kütüphanemizdeki yazma nüsha

(5) Devlet-i Osmaniye Tarihi, C. 2, S. 304.

Tarih Kitaplarına geçmiş İNANILMAZ FIKRALAR

Bir batman ağırlığında dolu yağdı

Şemedânî Zade Kâtib Çelebinin 227 senesi vak'alarını şerh ederken çok serhoş, fakat iyi huylu ve çok kuvvetli olan Halife Mu'tasım hakkında şunları anlatır:

Parmakları arasında altın bir parayı sıkarak yazılarını kaybederdi. Bin rıtl ağırlığındaki bir şeyi bir elile kaldırırdı. Bu halifenin lâkablarından birisi de (Sekiz = Semaniye) idi. Çünkü Abbasî Halifelerinin sekizincisi idi. Sekiz yıl, sekiz ay, sekiz gün hilâfet sürdü. Sekiz oğlu, sekiz kızı oldu. Bağdadda zamanında birer batman ağırlığında dolu yağarak insanları, hayvanları kırdı.

* * *

Hicretin 244 üncü yılında Ahlatta gökten müthiş ve korkunç sesler geldi. Bir çok kimseler öldü.

600 Hicret yılında Yemene gökten beyaz kül yağdı, şehir beyaz bir kül tabakası altında kaldı.

* * *

Yine Yemende 247 H. yılında bir dağ yürüyerek yerini değiştirdi. Mağrıp diyarında 13 kasaba yere battı. Bağdadda İmam Ahmed İbni Hanbel'in cenazesinde sekiz yüz bin kişi bulunmuştur.

Abdülazizin garip tarafı

(10 uncu sahifeden devam)

yük altında kalmamış olsaydım, ne yapardım bilir misiniz? Yüksekkaldırım taraflarında geniş bahçeli bir ev edinirdim. Hani Asmaaltı, o küçük ticaret âlemimiz yok mu? Orada küçük bir mağazaya yangelir, ticarete koyulurdum. Sabahları çoluğuma çocuğuma veda ile hayvanıma biner mağazacığıma gelir, akşamları Bayezidden Aksarayа doğru iki sıra teşkil eden satıcılardan eve lâzım nevaleyi heybeme doldurarak ferih fahur avdet ederdim. Bir de bakardım ki bizim arkadaş herşeyi tertemiz hazırlamış istikbale âmade. Çocuklar da sağdan soldan:

— Baba, bize ne getirdiniz?

Feryadile koşuşuyorlar.

Oh! O ne saadettir. Bu dünyada insan için mes'udiyeti kâmile mutasavver ise, o mes'udiyet de tasavvur ve zevkimce işte bundan ibarettir!. *NİYAZİ AHMET*

Maria de Padilla

(21 inci sahifeden devam)

1361 yılında Marya de Padilla'nın ansızın ölümü Kralı çok üzmüş ve uzun müddet onun matemini tutmuştur. Marya'dan olan oğlu Alfonso'yu resmen tanımış olan Kral, oğlunu tahtına varis yapmak tasavvurunda idi. Fakat küçük Alfonso esrarengiz şekilde ölünce bu arzusunu tatbika imkân bulamadı. Marya ile Padilla'nın ilk karşılaşmaları bir çok ressamlara ilham vermiş ve bu manzarayı tablolarında canlandırmışlardır. Yukarıdaki resim Louvre müzesindedir.

Robespiyer'in idamı

(8 inci sahifeden devam)

yere yatmış ve çene kemiği bir tabanca kurşunile parçalanmış buldular. Robespiyer intihar etmek istemiş, fakat kendini öldürememişti. Kardeşi de pencereden aşağıya atladığı halde yaralanmış ve ölmemişti. Onları yakalıyarak giyotine götürdüler.

* * *

Robespiyer Dantonu giyotine gönderdiği vakit halk başı kesilenle beraberdi. Danton cellâda:

— Bu kafayı halka göster. Bu, zahmete değer.. demişti.

Dantonun başı kesildiği vakit dostları:

— Cumhuriyetin başı kesildi, demişlerdi.

Robespiyer giyotine götürülürken ayni halk:

— »Yaşasın Cumhuriyet» diye haykırıyordu. *Lebip Muammer*

Fiatı 50 kur